

СОВЕТ
КАЧЕЛИНСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
АРСКОГО МУНИЦИПАЛЬНОГО
РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН
ул.Центральная, д. 200, с.Качелино,
Арский муниципальный район, 422013

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
АРЧА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
КӘЧЕ
АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ
СОВЕТЫ
Үзәк урам, 200 йорт, Кәче авылы,
Арча муниципаль районы, 422013

Тел. (84366)52-3-93, факс (84366)52-3-93. E-mail: Kach.Ars@tatar.ru

**Кәче авыл жирлеге Советы
КАРАРЫ**

от « 03 »декабрь 2021 ел

№ 37

**Арча муниципаль районы Кәче авыл жирлеге территориясен төзекләндерү
кагыйдәләрен раслау турында**

"Россия Федерациясендә жирле үзидәрә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, "Татарстан Республикасында жирле үзидәрә турында" 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы һәм Кәче авыл жирлеге Уставы нигезендә Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Кәче авыл жирлеге Советы карар бирә:

1. Кәче авыл жирлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен расларга (кушымта).

2. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Кәче авыл жирлеге Советының 2018 елның 03 декабрәндә чыккан 70 номерлы "Кәче авыл жирлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында" карарын үз көчен югалткан дип танырга.

3. Әлеге карарны Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталында (PRAVO.RU), Арча муниципаль районы сайтында ("Жирлекләр" бүлегендә) бастырып чыгарырга һәм мәгълүмати стендларда урнаштырырга.

4. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны үз өстемә алам.

Кәче авыл жирлеге башлыгы

Шаһиәхмәтов Р.Д.

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРЧА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ КӘЧЕ АВЫЛ ҖИРЛЕГЕ ТЕРРИТОРИЯСЕ ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ КАГЫЙДӘЛӘРЕ

I. Гомуми нигезләмәләр

1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Кәче авыл җирлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләре (алга таба - Кагыйдәләр) "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган вәкаләтләрне тормышка ашыру кысаларында, әйләнә-тирә мохитне саклау, халыкның санитар-эпидемиологик иминлеге, Россия Федерациясенә, Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актлары һәм муниципаль норматив хокукый актлар нигезендә эшләнә.

2. Әлеге Кагыйдәләр оештыру-хокукый формасына бәйсез рәвештә барлык физик һәм юридик затлар тарафыннан үтәләргә тиеш.

3. Әлеге Кагыйдәләр җирлек территориясендә гамәлгә ашырыла һәм түбәндәге таләпләрне билгели:

1) биналарны (торак йортларны да кертеп), корылмаларны һәм җир кишәрлекләрен тышкы кыяфәтен тиешенчә карап тоту;

2) төзекләндерү эшләре исемлеге һәм эшләрне башкару ешлыгы;

3) биналарны (алардагы бүлмәләренә) һәм корылмаларны төзекләндерүдә милекчеләренә катнашу тәртибе;

4) җирлек территориясен төзекләндерүне оештыру (урамнарны яктырту, территорияне яшелләндерү, урам исемнәре һәм йорт номерлары белән күрсәткечләр кую, кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тоту).

4. Территорияләренә төзекләндерү элементларын проектлау һәм урнаштыру билгеләнгән тәртиптә расланган проект документлары нигезендә шәһәр төзелеше һәм җир законнары, махсус нормалар һәм кагыйдәләр, дөүләт стандартлары, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре буенча гамәлгә ашырыла.

Төп төшенчәләр

5. Әлеге Кагыйдәләренә гамәлгә ашыру максатларында түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

җирле әһәмияттәге автомобиль юлы-транспорт чаралары хәрәкәте өчен билгеләнгән һәм автомобиль юлына бүлөп бирелгән полоса чикләрендә һәм аларда урнашкан җир кишәрлекләрен яисә конструктив элементлар (юл полотносы, юл өслеге һ.б.) һәм аның технологик өлеше булган юл корылмалары, саклагыч юл корылмалары, ясалма юл корылмалары, җитештерү объектлары, автомобиль юлларын төзекләндерү элементларын үз эченә алган транспорт инфраструктурасы объекты;

арборицидлар-чүп үләннәренә каршы кулланыла торган химик матдәләр;

фасадның архитектура үзенчәлекләре - бина фасадның, әйләнә-тирә мохитнең конструктив һәм эстетик сыйфатларын чагылдыручы аерым характеристикалары (стиль һәм композиция бөтенлеге, ритм, үлчәм һәм пропорциональлек, визуаль кабул итү, ачык һәм ябык киңлекләр балансын чагылдыручы үзенчәлекле характеристикалар);

фонсыз конструкцияләр- конструкция аерым хәрәфләрдән, билгеләмәләрдән, билгеләрдән, декоратив элементлардан торган тышкы мәгълүмат чараларын эшләү ысулы;

хужасыз транспорт чарасы-милекчесе билгесез яки, законнар белән башкасы каралмаган булса, милекчесе аннан баш тарткан очракта, милекчесе булмаган транспорт чарасы;

территорияне төзекләндерү - муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән билгеләнгән чаралар комплексын тормышка ашыру эшчәнлеге, гражданның яшәү шартларын тәмин итүгә һәм яхшыртуга, муниципаль берәмлек территориясенә санитар һәм эстетик торышын тәмин итүгә һәм яхшыртуга юнәлдерелгән, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрен, жир кишәрлекләрен, биналарны, корылмаларны, якин-тирә территорияне карап тотуга юнәлтелгән эшчәнлек;

Сосновский балтырганы - зур булып үсчән үсемлек, балтырганнар семьялыгы, зонтиклылар төренә керә. Үсемлек озак төзәлми торган көчле жәрәхәт ясау үзлегенә ия;

ташлап калдырылган транспорт чарасы –ишекләре булмау яки ябылмау, тәрәзәләре булмау һ.б аркасында чит затларның керү мөмкинлеге булган, көпчәкләре яраксызга әйләнгән, башка конструктив детальләре яки башкалары булмаган, гомуми файдалану урыннарында (йорт яки территорияләрендә) территорияне жыештыру, махсус транспорт һәм чүп жыю машиналарына подъездларга һәм чүп контейнерларына бару юлында комачаулык тудыра торган, милекче тарафыннан алты ай һәм аннан да күбрәк вакытка калдырылган транспорт чарасы;

бункер -зур габаритлы калдыкларны туплау өчен билгеләнгән чүп жыю урыны;

вертикаль яшелләндерү- стационар һәм мобиль яшел үсентеләр урнаштыру өчен балкон, лоджия, галерея, терәк стеналар, биналарның һәм корылмаларның алгы өслекләрен куллану;

витрина-фасадның бер өлешен алып торучы тоташ пыяла рәвешендә пыяла уем (тәрәзә, витраж);

барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектурасы- биналарның һәм аларның фасадларының жирлекнең тышкы кыяфәтен формалаштыручы архитектура-сәнгать һәм шәһәр төзелеше үзенчәлекләре;

тышкы яктырту ысулы- мәгълүмати конструкцияне аңа жибәрелгән яктылык чыганагы белән яктыртыла торган яктырту ысулы;

квартал эчендәге (жирле) юл-магистраль урамнардан торак йортлар төркемнәренә һәм кварталның башка урыннарына транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте өчен билгеләнгән автомобиль юлы;

төзекләндерүне торгызу-юлның бөтен килгәнә ясалма капламны, тротуарны сыйфатлы торгызуны, бордюр ташын кире урнаштыруны, туфракның уңдырышлы катламын торгызуны, газон үләннәрен һәм бозылган яшел үсентеләр утыртуны, реклама конструкцияләрен һәм төзекләндерүнең башка элементларын торгызуны үз эченә алган эшләр комплексы;

газон – махсус сайланган үләннәрдән торган, парк һәм ландшафт композициясенә фон яисә мөстәкыйль элемент булып торучы үлән катламы;

гербицидлар-үсемлекләренә юк итү өчен кулланыла торган химик матдәләр;

кунаклар өчен машина туктап тору урыны (стоянка)-торак зоналарга килүчеләргә жиңел автомобильләр кую өчен билгеләнгән ачык мәйданчык;

балалар мәйданчыгы- балалар уеннары өчен билгеләнгән объектлар (таулар, карусельләр, таган, комлыклар һәм (яки) башка шундый объектлар урнашкан жир кишәрлеге);

ишегалды территориясе-бер яки берничә күпфатирлы йорт янындагы һәм анда яшәүче затларның һәм жәмәгать биналарының гомуми кулланыштагы һәм аларның эшләвен тәмин итүче территория. Күпфатирлы йортларның ишегалды территориясендә балалар мәйданчыклары, ял итү урыннары, кер элү урыннары, автомобильләр парковкалары, яшел зоналар һәм башка ижтимагый файдаланудагы объектлар урнаштырыла;

ишегалды корылмалары-жир кишәрлегендә вакытлыча урнашкан ярдәмче корылмалар (кар базлары, күгәрчен оялары, сарайлар);

мәгълүмат тапшыруның динамик ысулы- мәгълүматны мәгълүмат алмаштыруны күздә тотта торган электрон мәгълүмат туплагычлар һәм табло ярдәмендә тапшыру ысулы;

йорт биләмәсе-ишегалды корылмалары булган шәхси торак йорт һәм әлеге йорт урнашкан жир кишәрлеге;

йорт билгеләре - аншлаг (урам, майдан, проспект исеме күрсәткече), йорт номеры (йорт һәм корпус номеры күрсәткече), подъезд һәм фатирлар номеры күрсәткече, объектның инвалидлар өчен булуы символы, флаглар, истәлекле такталар, полигонометрик билге, янгын гидранты күрсәткече, грунт геодезик билгеләре күрсәткече, магистраль камералары һәм суүткәргеч челтәр кое күрсәткечләре, канализация күрсәткече, жир асты газүткәргеч корылмалары күрсәткече);

сыек көнкүреш калдыклары-халыкның тормыш эшчәнлегенә нәтижәсендә барлыкка килә торган хужалык-көнкүреш сулары, үзәкләштерелгән су бүлү системасына тоташтырылмаган (технологик яктан тоташтырылмаган) корылмаларга һәм ташландык суларны кабул итү һәм туплау өчен билгеләнгән жайланмалар;

бина-капиталь төзелеш объекты, ул автоном рәвештә төзелергә, төзекләндерелергә һәм кулланылырга мөмкин булган бердәм күләмле төзелеш системасын тәшкил итә (төзелешкә бер рәхсәт нигезендә төзелгән);

яшел утыртмалар-билгеле бер территориядә агач-куак һәм үләннәр үскән урын;

жир кишәрлеге - чикләре федераль законнар нигезендә билгеләнгән жир өслегенә бер өлеше;

жир эшләре-жир казу, грунт жәю, территорияне яки грунт катламын бозып, юлларны һәм тротуарлар төзү (жәю) белән бәйлә эшләр;

эшчәнлек алып бару зонасы- төзелеш, инженерлык коммуникацияләрен урнаштыру, капитал һәм башка ремонт эшләре рәхсәт ителгән киртәле территория. Башка эш (авария хәлендөгеләрдән тыш) башкару, жиһазлар, материаллар, калдыклар, техник инвентарьлар урнаштыру тыела;

инженерлык коммуникацияләре-инженерлык-техник тәэмин итү челтәрләре: суүткәргеч, канализация, жылылык, торба үткәргечләр, электр тапшыру линияләре, элемент һәм башка инженерлык корылмалары, жирлек территориясендә булганнары яисә сузыла торган башка инженерлык корылмалары;

жирлекнең тарихи территорияләре-XI гасыр башыннан 1959 елга кадәрге чорда үзләштерелгән махсус авыл жирлеге территорияләре, аларга карата тышкы мәгълүмат урнаштыру чараларының урнаштыруга рәхсәт ителгән һәм рәхсәт ителмәгән төрләре һәм типлары, шул исәптән мондый конструкцияләргә карата таләпләр Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре), аларны саклау һәм куллану турында Россия Федерациясе законнары нигезендә билгеләнгән. Жирлекнең тарихи территорияләренең гомуми чикләре Башкарма комитетның муниципаль хокукый актлары белән раслана;

контейнер -каты коммуналь калдыклар (зур габаритлы калдыклардан тыш) салу өчен билгеләнгән чүп жыйгыч;

контейнер майданчыгы-каты коммуналь калдыкларны жыю урыны (майданчыгы), әйләнә-тирә мохитне саклау өлкәсендә Россия Федерациясе законнары һәм халыкның санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итү өлкәсендә Россия Федерациясе законнары таләпләре нигезендә төзелгән һәм контейнерлар һәм бункерлар урнаштыру өчен билгеләнгән урын;

компенсацияле яшелләндерү-юкка чыгарылган яки зыян күргән агачлар урынына яшел үсентеләрне яңадан утырту;

түбә яшелләндерүе- бина һәм корылмаларның түбәләрен архитектура-ландшафт объектлары (газоннар, чәчәк түтәлләре, бакчалары, агачлар һәм куаклар белән майданчыклар һәм башкалар) төзү өчен куллану;

яңгыр канализациясе - өске (яңгыр, кар), су сибү һәм дренаж суларын жиберү өчен билгеләнгән инженерлык корылмалары (желоблар, яңгыр кирәк-яраклары, лотоклар һәм торбалар) белән бәйлә технологик комплекс;

кече архитектура формалары – (алга таба –КАФ) - монументаль-декоратив бизәү элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү жайланмалары (беседкалар, аркалар, бакча-парк скульптурасы, вазоннар, чөчәк түтәлләре, шпалерлар), су жайланмалары (фонтаннар, бюветлар, декоратив сулыклар), муниципаль мебель (ял итү өчен эскәмияләр, жәмәгать урыннары, рекреацияләр һәм ишегаллары территорияләрендә урнаштырылган эскәмияләр, өстәл уеннары өчен өстәлләр, бакча һәм урам жиһазлары), коммуналь-көнкүреш һәм техник жиһазлар (көнкүреш чүп-чары жыю өчен контейнерлар, урналар, почта тартмалары, инженерлык жиһазлары элементлары) һ.б.;

жемелдәвек ут - ут характеристикаларын (төс, яктылык, кабыну чираты һ. б.) алмаштыруны күздә тоткан яктылык динамикалы эффект бирә торган ут;

чүп-чар өеме-контейнер майданчыгында яки теләсә кайсы башка территориядә үзбелдекле ташлану нәтижәсендә барлыкка килгән 1 куб. метрдан артмаган күләмдә каты көнкүреш калдыклары һәм зур габаритлы жыелган чүп-чар;

тышкы яктырту объектлары (яктырту жиһазлары) - урамнарда, скверларда, паркларда урнаштырылган яктырту приборлары (яктырткычлар, прожекторлар), мондый яктырту өчен махсус билгеләнгән баганаларда, биналарның стеналарында, корылмаларның түшәмнәрендә, металл, тимер-бетон һәм башка биналарның конструкцияләрендә, корылмаларында һәм жәмәгать кулланылышының башка урыннарында урнаштырыла ала;

барлыкка килгән төзелешнең тышкы архитектура кыяфәтен бозу-тышкы мәгълүмат урнаштыру чараларының урнаштыруга рөхсәт ителгән һәм рөхсәт ителмәгән төрә һәм тибы таләпләрен, шул исәптән әлегә Кагыйдәләр белән билгеләнгән, жирлекнең барлыкка килгән төзелешенең тышкы архитектура йөзен саклау кирәклеген исәпкә алып, мондый конструкцияләренең тышкы кыяфәтенә яки урнашу урынына карата таләпләренә үтәмәү;

рөхсәтсез ясалган чүплек- 50 кв. метрдан артык майданда һәм 30 куб. метрдан артык күләмдә рөхсәтсез каты көнкүреш калдыклары, эре габаритлы яисә төзелеш калдыклары, юридик яки физик затлар эшчәнлегә барышында барлыкка килгән башка чүп-чар ташланган урын;

стационар булмаган сәүдә объекты- жир кишәрлегенә ныклы бәйләнмәгән вакытлыча (шул исәптән күчмә), инженер-техник тәэмин итү челтәрләренә тоташмаган сәүдә ноктасы;

төзекләндерү объектлары-жирдә ясалма капламлар (асфальт-бетон, бетон катлам), ижтимагый-эшлекле, торак һәм рекреацион зоналарда жир өслегенең башка өлешләре, биналар һәм корылмалар булмаган майданнар, урамнар, юллар, велосипед юллары, ишегалды эчендәге урын, балалар, спорт һәм спорт-уен майданчыклары, хужалык майданчыклары; жирле өһәмияттәге автомобиль юллары; махсус сакланыла торган табигать объектлары һәм тарихи-мәдәни өһәмияттәге жирләр, зиратларны төзекләндерү элементлары сыйфатында карала торган яшел утыртмалар (агачлар, куаклар, газон һ. б.); тышкы яктырту һәм архитектура-сәнгать яктырткычларын урнаштыру; коймалар, капкалар, балалар, спорт һәм спорт-уен майданчыклары объектлары; бәйрәм үткөрү һәм башка бизәлеш предметлары; территорияне санитар яктан тәртиптә тоту өчен билгеләнгән урыннар, жиһазлар һәм корылмалар, шул исәптән чүп-чар жыю һәм чыгару өчен жиһазлар һәм корылмалар; житештерү зоналарын һәм аерым житештерү объектларын төзекләндерү объектлары сыйфатында карала торган объектлар, инженерлык инфраструктурасы зоналары, махсус билгеләнештәге зоналар, шулай ук тиешле санитар-сак зоналары; аерым торак биналарның, житештерү һәм инженерлык корылмаларының тышкы кыяфәте; субъектларның гамәлләре законнарда билгеләнгән төзекләндерү кагыйдәләре һәм нормалары белән жайга салына торган башка объектлар;

стационар булмаган объектларны, ясалма төзеклөндөрү объектларын урнаштыру, юллар төзү һәм ремонтлау, биналар, корылмалар, яшеллөндөрү буенча чаралар, инженерлык коммуникацияләрен төзү, үзгәртеп кору һәм ремонтлау белән бәйләп эшләргә алып бару буенча мәҗбүри таләпләр - билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелгән рәхсәт һәм проект документлары, махсус оешмалар белән килешүләр һәм куркынычсызлыкны тәэмин итү, санитар нормаларны үтәү һәм дөүләт һәм муниципаль стандартлар нигезендә муниципаль берәмлек территориясенә эстетик торышын саклау буенча чаралар комплексын үтәү;

яшеллөндөрү-шәһәр тирәлеген үсемлек компонентларыннан актив файдалану юлы төзеклөндөрү һәм ландшафт оешмасы, шулай ук инженерлык төрләргә буенча эшләр (вертикаль планлаштыру, терраса төзү һәм башкалар) һәм агачлар, шул исәптән эре агачлар, куаклар утырту юлы белән яшеллөндөрелгән территорияләргә төзеклөндөрү, газоннар, чөчәк үсентеләргә, альпинарийлар һәм рокарийлар булдыру, махсуслаштырылган бакчалар һәм һ. б. белән бәйләп комплекслы эшчәнлек;

гомуми файдаланудагы яшеллөндөрелгән территорияләр-төрлө ял итү формалары өчен билгеләнгән урыннар (урман парклары, бакчалары, скверлар, бульварлар, шәһәр урманнары);

чикләнгән территорияләргә яшеллөндөрелгән территориягә-дөваллау, балалар укыту һәм фәнни учреждениеләргә, сәнәгать предприятиеләргә, спорт комплекслары, торақ кварталлар;

махсус билгеләнештәгә яшеллөндөрелгән территорияләр-санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратларны яшеллөндөрү, питомниклардагы үсентеләр;

ордер -жир һәм төзелеш эшләргә башкаруга хокук бирүче документ;

махсус сакланучан табигать территорияләргә - жирлө үзидарә органнары карарлары белән тулысынча яки өлөшчә хужалык куллануыннан алынган һәм алар өчен махсус саклау режимы билгеләнгән табигый комплекслар һәм объектлар урнашкан аерым табигатьне саклау, фәнни, мәдәни, эстетик, рекреацион һәм сәламәтлөндөрү әһәмияткә ия булган объектлар урнашкан жир участкалары, су өслөгә һәм һава;

жәмәгать транспортын көтү тукталышы-жәмәгать транспорты тукталышлары, пассажирларны утырту һәм төшерү зонасы һәм жәмәгать транспорты пассажирларын көтү зонасы булган махсус жиһазландырылган мөйданчык;

пыяла фасад- фасадның бөтен яссылыгын яки аның шактый өлөшөн биләп торучы тоташ пыяладан эшлөнгән фасад;

ачык яктырту ысулы- яктылык чыганагы мөгълүмати конструкцияләргә каршылыкларсыз яктырта торган ысул;

пандус- аз хәрәкәтлөнүчә төркөмнәр һәм сәламәтлөгә чикләнгән граңданнар өчен төрлө объектларга үтүгә тәэмин итүчә баскыч;

жирлек панорамасы-ачык пространстводан (яр буге, мөйдан, су объектлары акваториягә, төрлө һәм күзөтү мөйданчыклары) кабул ителә торган, жирлекнең характеристикаларын һәм силуэтын ачучы жирлек территориягә өлөшчә;

парковка (автомобиль кую урыны) - автомобиль юлының бер өлөшчә һәм (яисә) юлның йөрү өлөшчә һәм (яисә) тротуарларга, юл кырыларына, эстакада яки күпернең бер өлөшчә яисә урам-юл чөлтөргөнчә башка объектларына һәм транспорт чараларын түлөүгә нигездә кую өчен махсус билгеләнгән һәм жиһазландырылган урын;

бинаның алгы ягын (фасадын) бизәкләү паспорты-бердәм архитектура һәм төс чишөлөшөн билгеләүчә һәм аерым торучы бинаның фасадын тышкы бизәүгә таләпләргә билгеләүчә килешенгән һәм билгеләнгән тәртиптә расланган документ;

жирлек урамнарының перспективасы-алдагы фронт һәм урамнар силуэтын барлыкка килгән композиция, стиль һәм сәнгатчә характеристикалары булган жирлек тирәлегә өлөшчә визуаль кабул итү;

жөяүлөләр зоналары- зур тизлекчә жир өстө жәмәгать транспорты тукталышлары, хөзмөт күрсөтү объектлары, тарих һәм мәдәният һөйкөлләргә, рекреацияләр, жөяүлөләр

агымының күпләп тупланган урыннарында транзит хәрәкәт итү максатларында һәм билгеле бер характеристикаларга ия булган шәһәр территориясенең жәяүлеләр йөри торган участкалары. Жәяүлеләр зоналары эспланадаларда, жәяүлеләр урамнарында, торак пункт мәйданының жәяүле өлешләрендә формалашырга мөмкин;

жәяүлеләр коммуникациясе-тротуарлар, аллеялар, юллар, жәяүлеләр бәйләнешен тәэмин итүче сукмаklar. Жәяүлеләр коммуникацияләрен муниципаль берәмлек территориясендә жәяүлеләр өчен элемент һәм хәрәкәт итүне тәэмин итә. Торак пункт территориясендә жәяүлеләр коммуникацияләрен урнаштырганда транспорт коммуникацияләре белән кисешүнең минималь күләмен, жәяүлеләр коммуникацияләре системасының өзлексез эшләвен, инвалидлар һәм халыкның аз хәрәкәтләнүен тәэмин итәргә кирәк;

автостоянка мәйданчыгы-жиңел автомобильләр һәм башка мототранспорт чаралары (мотоцикллар, мотороллер, мотоцикллар, мопед, скутерлар) саклау өчен билгеләнгән махсус ачык мәйданчык;

хайваннарны урамда йөртү һәм өйрәтү мәйданчыгы-йорт хайваннарын урамда йөртү һәм өйрәтү өчен билгеләнгән территориянең аерым участогы;

яшел утыртмаларга зыян китерү- яшел үсентеләрнең жир өсте өлешенә һәм тамыр системасына механик, химик һәм башка зыян китерү, шул исәптән яшел үсентеләрне яки туфракны зарарлы матдәләр белән пычрату;

су басу - елгаларда, сусаклагычларда су арту нәтижәсендә грунт суларының артуы, атмосфера явым-төшемнәре, кар эрү, юлларга асфальт-бетон катламын, тротуарларны, инженерлык системаларынан һәм коммуникацияләрдән су агызуны сыйфатсыз урнаштыру нәтижәсендә юл участогы, транспорт тоннельләрен, территорияләрен бәр өлешен су басу. 2 кв. метрдан артык мәйданлы территория 3 см тирәнлектә су астында калса, ул территорияне су баскан дип санала.

жирлек территориясе-муниципаль берәмлек чикләрендәге территория;

йорт яны территориясе-шәхси йорт яки күпфатирлы йортка технологик һәм функциональ яктан турыдан-туры бәйләнгән территория;

якын-тирә территория- чикләре Россия Федерациясе субъекты законы белән билгеләнгән төрлө муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән билгеләнгән бина, корылма, жир участогы янындагы гомуми файдаланудагы территория;

продук бирә торган хайваннар һәм кош-корт - берничә тапкыр яки даими куллану өчен азык-төлек (сөт, йон, йомырка һәм башка) алу өчен асрала торган хайваннар һәм кош-корт;

төзекләндерү проекты-текст һәм график формадагы материалларны үз эченә алган, территорияне һәм башка объектларны төзекләндерү буенча проект чишелешләрен билгели торган документлар;

тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру проекты (паспорты) -төзекләндерү элементларының тышкы кыяфәтен һәм урнашу урынын билгели торган муниципаль хокукый акт белән расланган, атап әйткәндә тышкы мәгълүмат чараларын билгели торган һәм аны идентификацияләү өчен кирәкле башка белешмәләрен үз эченә алган билгеле формадагы документ;

территорияне санитар чистарту-билгеле бер территориядән каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны жыю, чыгару һәм утильләштерү (зарарсызландыру);

ут тартмасы-тышкы мәгълүмат чарасын ясау ысулы, анда конструкция бердәм күләмдә яки эчке яктырткычлы берничә күләмле элементтан гыйбарәт;

авыл хужалыгы хайваннары - терлекчелек һәм башка авыл хужалыгы продукциясе житештерү өчен кулланыла торган хайваннар, кыйммәтле мехлы хайваннар, куяннар, умарта кортлары һәм башкалар;

төзеклөндөрү объекттын карап тоту-чисталыкны тээмин итү, төзеклөндөрү объектларының, аларның аерым элементларының техник, физик, санитар һәм эстетик халәтен тиешле дәрәжәдә тоту;

территорияләрне карап тоту-биналар, корылмалар, кече архитектура формалары, коймалар, төзелеш мәйданчыклары, яшел үсентеләр, жир кишәрлегендә урнашкан транспорт инфраструктурасы объектларын үз вакытында ремонтлау һәм карап тоту белән бәйлә чаралар комплексы;

юлларны, квартал эчендәге юлларны һәм башка юл инфраструктурасын карап тоту-аларны тиешле тәртиптә һәм чисталыкта тоту, автомобильләр һәм жәяүлеләр юлы, тротуарлар, юллар, урамнар, квартал эчендәге юллар һәм юл хужалыгының башка элементларының тоткарлыксыз эшен тээмин итү буенча чаралар комплексы;

жирле әһәмияттәге юлларны карап тоту-юл, юл корылмаларының, юлларны комплексы төзеклөндөрү элементларының транспорт-эксплуатацион торышына ярдәм итә торган эшләр комплексы;

яңгыр коеларын (яңгыр канализациясен), жир асты коммуникацияләре коеларын (корылмаларын) карап тоту- яңгыр сулары канализациясенә һәм жир асты инфраструктурасының башка элементларын гамәлдәге дәүләт һәм муниципаль стандартлар таләпләренә туры китереп куллану буенча чаралар комплексы;

махсулаштырылган автостоянка- хужасыз транспорт чараларын саклау өчен билгеләнгән һәм махсус жиһазландырылган мәйданчык;

махсус оешмалар - муниципаль контрактлар нигезендә муниципаль берәмлек территориясен төзеклөндөрү өлкәсендә эшчәнлекнең махсус төрләрен гамәлгә ашыручы, шул исәптән транспорт чараларын махсулаштырылган машина кую урынына күчәрүне гамәлгә ашыручы оештыру-хокукий формадагы юридик затлар;

транспорт чараларын урнаштыру өчен махсус билгеләнгән урыннар-закон нигезендә оештырылган автомобиль стоянкалары, гаражлар, ремонт остаханәләре һәм башка биналар, техника саклау (хезмәт күрсәтү) өчен билгеләнгән биналар; Россия Федерациясе Министрлар Советы - Россия Федерациясе Хөкүмәтенең "Юл хәрәкәте кагыйдәләре турында" 1993 елның 23 октябрендәге 1090 номерлы карары белән расланган Россия Федерациясе Юл хәрәкәте кагыйдәләре нигезендә билгеләнгән парковкалар (парковка урыннары)";

спорт мәйданчыгы- физик культура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен билгеләнгән объектлар (баскетбол щитлары, брусъялары, гимнастик стена, турниклар һәм (яки) башка шундый объектлар урнашкан территория);

тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы - оешма урнашкан урында һәм (яки) эшчәнле алып барган урында биналарны мәгълүмати рәсмиләштерү максатларында, кулланучыларга "Кулланучылар хокукларын яклау турында" Федераль законның 9 статьясы нигезендә реклама белән бәйлә максатларны эзәрлекләмәгән мәжбүри булган мәгълүматны житкерү өчен оешманың фирма атамасы (исеме), аның урнашу урыны (адресы) һәм эш режимы турында мәгълүмат шулай ук территорияне төзеклөндөрү элементы булып тора. "Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары" һәм "тышкы мәгълүмат чарасы" төшенчәләре тәңгәл;

төзелеш мәйданчыгы-яңа төзелеш (шул исәптән төзелеп бетмәгән төзелеш объектлары), шулай ук гамәлдәге күчәмсез милек объектларын, корылмаларны төзү һәм (яки) монтажлау һәм сүтү, ремонтлау, реконструкцияләү өчен техник яктан яңадан жиһазландырылган урын;

супер графика-фасадларны архитектура-сәнгати бизәү алымнарының берсе (рәсем, орнамент, барельеф, мозаика), ул аны визуаль кабул итүне көчәйтә;

тактиль катлам-өслек катламының фактурасы сизелерлек үзгәргән катлам;

каты коммуналь калдыклар-физик затлар тарафыннан куллану процессында торак урыннарында барлыкка килә торган калдыклар, шулай ук физик затлар тарафыннан шәхси һәм көнкүреш ихтияжларын канәгатьләндерү максатларында торак урыннарында

куллану барышында үзләрәнең куллану үзенчәлекләрен югалткан товарлар. Каты коммуналь калдыкларга шулай ук юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр эшчәнлеге процессында барлыкка килә торган калдыклар да керә;

гомуми файдаланудагы территорияләр – барлык кешеләр тоткарлыксыз файдалана ала торган территорияләр (мәйданнар, урамнар, йөрү юллары, яр буйлары, гомуми файдаланудагы су объектларының яр буе полосалары, скверлар, бульварлар);

жирлек территориясенә аерым статусына һәм (яки) югары мәдәни-рекреацион һәм социаль кыйммәткә ия булган өлеше-элегә Кагыйдәләр нигезендә, жирлектә барлыкка килгән төзелешенә тышкы архитектура йөзен саклап калу максатларында, тышкы мәгълүмат урнаштыру чаралары төрләре һәм типлары;

транспорт чарасы-юл буйлап кешеләрне, йөкләрне һәм жайланмаларны ташу өчен билгеләнгән жайланма (тагылмалар, ярымприцеплар һәм транспорт чарасы белән хәрәкәт итү өчен кирәкле башка жайланмалар);

территорияләргә жыештыру-житештерү һәм куллану калдыкларын, башка чүп-чар, карны махсус билгеләнгән урыннарда жыю, чыгару белән бәйләп эшчәнлек төре, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итүгә һәм әйләндерерә мохитне саклауга юнәлтелгән башка чаралар;

күрсәткечләр- биналарның алгы ягына урнаштырылган урам исемнәре, йортлар, подъезд һәм фатир номерлары, янғын гидранты, грунт геодезик билгеләре, магистраль камералар һәм суүткәргеч челтәр коелары, шәһәр канализациясе, жир асты газүткәргеч корылмалары, полигонометрик билге, инвалидлар өчен объектның үтемләгән күрсәтүче билгеләр;

- туризм объектлары, мәгариф объектлары, дәүләт һәм муниципаль учреждениеләр турында гомумиләштерелгән мәгълүмат булган күрсәткечләр;

урамнар һәм уртак авыл юллары - жирлек тирәлегә эстетикасына югары таләпләр куела торган гомуми файдаланудагы территорияләр;

вәкаләтле органнар-үз компетенциясе кысаларында жирлек территориясен төзекләндерү эшен оештыру, координацияләү һәм тикшереп торыу эшен башкаручы муниципаль берәмлекнең функциональ һәм территорияль органнары;

чүп савыты (урна) -чүп жыю өчен 0,2 кубометрдан 0,5 кубометрга кадәр күләмле махсуслаштырылган савыт (чиләк, тартма һәм башка шундый савытлардан тыш);

фасад -бинаның тышкы ягы (төп, ян, ишегалды). Бинаның төп фасады иң күренеп торган зона, кагыйдә буларак, үзек һәм/яки башка әһәмияттәге урамнарны күргүгә юнәлдерелгән;

фриз -фасадның яки козырекның горизонталь рәвештәге декоратив элементы;

фронтон-бинаның соңгы каттагы тәрәзәләренә өскә ягыннан фасадның иң өстенә кадәрге өлеше;

хужалык мәйданчыклары-йорт яны территориясендә хужалык өчен билгеләнгән мәйданчык, келәмнәрне һәм йорт кирәк-яракларын чистарту, чүп жыю өчен махсус жиһазландырылган урын;

төзекләндерү элементлары-декоратив, техник, планлаштыру, конструктив жайланмалар, яшелләндерү элементлары, жиһазларның һәм бизәлешнең төрле төрләре, шул исәптән биналарның фасадлары, корылмалар, кече архитектура формалары, стандарт булмаган корылмалар, мәгълүмат щитлары һәм территорияне төзекләндерүнең состав өлеше буларак кулланыла торган күрсәткечләр;

төзекләндерү объектлары элементлары-төзекләндерү объектларының тышкы күренешен билгели торган конструктив һәм функциональ өлешләре, төзекләндерү объектларын күрә кабул итүне тәэмин итә торган, шулай ук аларның функциональ билгеләнеше нигезендә төзекләндерү объектларын куллану (файдалану);

яшелләндерү элементлары-сәнәгать һәм торак төзелеше, ижтимагый-административ үзәкләрдә, шулай ук урамнарда һәм магистральләрдә яшелләндерү өчен билгеләнгән территорияләр;

өслек элементлары – борт ташларының төрле төрлөре, пандуслар, баскычлар.

II. Территорияләрне төзекләндерүгә, карап тотуга һәм жыештыруга гомуми таләпләр

6. Төзекләндерү, карап тоту һәм жыештыру жирлек территориясе һәм анда урнашкан барлык биналар (шул исәптән торак йортлар) һәм корылмаларга (алга таба - биналар, корылмалар) кагыла.

7. Гомуми файдаланудагы территорияләрне, шул исәптән урамнар, юллар, жирле эһәмияттәге автомобиль юллары, яр бие, скверлар, пляжлар, башка объектларны, жир кишәрлекләрен карап тотуны һәм жыюны оештыруны вәкаләтле органнар үз вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашыра.

8. Физик һәм юридик затлар (алга таба - жир кишәрлекләренә ия булучылар), аларның оештыру-хокукый формаларына бәйсез рәвештә, милек хокукында, бүтән әйбер яки мәжбүри хокукта булган жир кишәрлеген, шулай ук биналарны, корылмаларны мөстәкыйль рәвештә яки махсус оешмаларны үз акчалары хисабына жәлеп итү юлы белән гамәлдәге законнарда һәм әлеге Кагыйдәләрдә каралган күләмдә жыештыралар һәм карап тоталар.

8.1. Бина, корылма милек хокукында яки башка әйбер яисә мәжбүри хокукта булган очракта, жыештырылырга тиешле территория затлар арасында милек хокукында яки күчемсез милек объектына башка хокуктагы өлешкә пропорциональ билгеләнә.

8.2. Жир кишәрлеге территориясендә төрле затларга караган берничә бина, корылма булса, территорияне карап тоту һәм жыештыру чикләре якларның килешүе буенча билгеләнә ала.

8.3. Килешү булмаганда, жыештырылырга тиешле территория барлык милекчеләр яки биналарның, корылмаларның хужалары (кулланучылары) арасында тигез өлешләрдә билгеләнә.

8.4. Физик яки юридик зат карамагында булган жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, жир кишәрлеге фактта барлыкка килгән чиге буенча жыештырылырга тиеш.

8.5. Әгәр бина, корылма милек яки берничә кешедә мәжбүри хокукта булса, фасадны карап тоту яклар килешүе буенча билгеләнә ала.

8.6. Килешү булмаганда, фасадны карап тоту милек хокукындагы яки күчемсез милек объектына башка хокуктагы өлешкә пропорциональ рәвештә башкарыла.

9. Жирлек территориясендә эшчәнлек алып баручы юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр, бакча ширкәтләре һәм башка хужалык итүче субъектлар каты көнкүреш калдыкларын жыю, саклау һәм чыгару буенча килешүләр төзөргә һәм калдыкларны утильләштерү һәм зарарсызландыруны башкаручы махсуслаштырылган предприятиеләр белән килешү мөнәсәбәтләре булган чүп-чар ташучы оешмаларга үз вакытында түлөргә тиеш.

9.1. Башкаручылар белән территорияне, шул исәптән беркетелгән, якин-тирә территорияне жыештыруга, чүп-чар һәм кар чыгаруга шартнамәләр төзөгән затлар башкаручылардан эшне үз вакытында һәм сыйфатлы итеп башкаруны таләп итөргә тиеш.

9.2. Авыл жирлеге территориясендә эшчәнлек алып баручы юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр, шәхси йорт хужалары, бакча ширкәтләре һәм башка хужалык итүче субъектлар түбәндөгеләргә бурычлы:

1) территорияне төзекләндерү өчен янәшәдә чүплекләр, каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнерлар, контейнер мөйданчыклары булуны, ә канализация булмаган биналарда, корылмаларда һәм төзелмәләрдә сыек калдыклар өчен жыентыклар (ташландык су чокыры) булдыруны тәэмин итөргә; контейнерларга, контейнер мөйданчыкларына ирекле керү мөмкинлеген тәэмин итөргә;

2) авыл территориясендә контейнерларны төзек хәлдә тотуны тәэмин итөргә, контейнерлар тулып ташымаска һәм территорияне пычратмаска тиеш;

3) үз вакытында, аена кимендә бер тапкыр, чүплекләргә, контейнерларны, контейнер майданчыкларын, сыек калдыклар өчен жыентыкларны (ташландык су чокырын) чистартуны һәм дезинфекцияләүне тәэмин итәргә;

4) житештерү һәм куллану калдыкларын чыгаруны оештыруны һәм аларны юк итү графигын үтәүне контрольдә тотуны тәэмин итәргә;

5) чүп савытларын, контейнерларны, контейнер майданчыкларын үз вакытында буярга һәм юарга.

9.3.Каты көнкүреш калдыкларын жыю, саклау һәм чыгару буенча килешүне башкару урынында сакларга һәм территориясендә юридик зат яки шәхси эшмәкәр булган УК, ТСЖ язма таләбе буенча, Кагыйдәләргә үтәлешен контрольдә тотучы затларга күрсәтергә кирәк.

10. Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын, тротуарларны карап тоту һәм жыештыру тәэминатчыны (подрядчы, башкаручыны) билгеләү нәтижәләре буенча, әлеге эш төрләрен үткәргә муниципаль контрактлар төзегән махсуслаштырылган оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

11. Күпфатирлы йортларның йорт яны территорияләрен карап тоту һәм жыештыру күпфатирлы йортлар белән идарә итүнең кайсы да булса бер ысулына туры китереп башкарыла: торак милекчеләре ширкәте яки торак кооперативы яки башка махсуслаштырылган кулланучылар кооперативы, күпфатирлы йортта гомуми милекне карап тоту һәм ремонтлау эшләрен башкаручы идарәче оешма (алга таба - идарәче оешмалар).

12. Шәхси торак йортларның территорияләрен карап тоту һәм жыештыру бу йортларның милекчеләре (яллаучылар) тарафыннан гамәлгә ашырыла.

13. Яшелләндерү һәм төзекләндерүне карап тотуны түбәндәгеләр гамәлгә ашыра:

1) бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә-жир кишәрлегенә милекчеләре яисә башка хокук ияләре;

2) гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә-тәэминатчыны (подрядчы, башкаручыны) билгеләү нәтижәләре буенча әлеге эшләр башкаруга муниципаль контракт төзегән вәкаләтле орган яисә оешма;

3) чикләнгән файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр (предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр) һәм махсус билгеләнештәге (санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратлар, питомниклар) чикләрендә-әлеге объектларның хужалары;

4) йорт яны территорияләре чикләрендә - күпфатирлы йортларда торак биналарның милекчеләре яки идарәче оешмалар;

5) жир өсте коммуникацияләренә, шул исәптән электр челтәрләре, яктырту челтәрләре, радиолинияләр сак зоналарында-күрсәтелгән коммуникацияләргә хужалары;

6) жир асты коммуникацияләргә сак зоналарында (әгәр урнаштыру рәхсәт ителгән булса) - күрсәтелгән коммуникацияләргә хужалары.

14. Урам һәм юллардан жир асты һәм өслек суларын агызу өчен билгеләнгән кюветларны, торбаларны, дренаж корылмаларын чистарту, яңгыр канализациясе коллекторларын һәм яңгыр коеларын чистарту аларны эксплуатацияләүче оешмалар тарафыннан башкарыла.

15. Жәмәгать бәдрәфләрен урнаштыру һәм карап тоту тәртибе гамәлдәге законнар, санитар кагыйдәләр һәм нормалар нигезендә билгеләнә. Аларның санитар һәм техник торышы өчен милекчеләре, хужалары, арендаучылар яки махсус оешмалар җаваплы.

16. Төзекләндерү эшләрен башкаруның вакыты, тиешле санитар һәм техник торышын тәэмин итүне исәпкә алып, эшләрнең заказчысы тарафыннан билгеләнә.

17. Жирлек территориясен карап тоту һәм жыештыру чикләре физик һәм юридик затлар тарафыннан бирелгән жир кишәрлеге чикләре нигезендә билгеләнә (әгәр жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән булса, асылда, жир кишәрлегенә барлыкка килгән чиге буенча).

18. Вәкаләтле орган жирлек территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләргә, билгеләнгән вәкаләтләргә чикләрендә карап тоту һәм жыештыру эшләренең үтәлешен контрольдә тоту.

III. Биналар, корылмаларны һәм алар урнашкан жир кишәрлекләренең тышкы кыяфәтен, фасадлар һәм коймалар, юллар, шәхси торак йортлар, яңгыр канализациясе челтәрләре, яңгыр коесы, су жиберү корылмалары, техник элементлар чаралары, тышкы яктырту объектлары, кече архитектура формалары, стационар булмаган объектлар, төзелеш эшләре, жирләү урыннары, автотранспорт чараларын озак вакытлы һәм кыска вакытлы саклау стоянкаларын карап тоту буенча таләпләр. Жирлек территориясен бәйрәмчә бизәү

Биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан жир кишәрлекләргә карап тоту буенча гомуми таләпләр

19. Биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан жир кишәрлекләргә карап тотуны милекчеләр яки башка хокук ияләргә мөстәкыйль рәвештә махсус оешмаларны үз акчалары хисабына жәлеп итү юлы белән гамәлгә ашыра.

20. Биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан жир кишәрлекләргә карап тоту түбәндәгеләргә үз эченә ала:

1) биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту;
2) жир кишәрлеген жыештыру һәм санитар-гигиеник чистарту;
3) гражданның, оешмалар һәм шәхси эшмәкәрләр эшчәнлегенә нәтижәсендә барлыкка килә торган житештерү һәм куллану калдыкларын жыю һәм чыгару;

4) жир кишәрлегендә урнашкан яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм тәрбияләү, милектәгә, биләгән яки файдаланудагы жир кишәрлекләргә Сосновский балтырган юк итү;

5) керү урыннары козирекларын үз вакытында кардан, боздан һәм боз сөңгеләргән арындыру, кәрнизләргә, балконнарны һәм лоджияләргә, агач кәүсәләргә һәм ботакларын саклау чаралары күрәп, боз катудан чистартып тору;

6) биналарның хужалары (арендалаучылар) һәм торак фонды белән идарә итүчеләр оешмалар тарафыннан түбәләргә һәм керү урыннарын кардан, боздан, боз сөңгеләргән, шулай ук кар өемнәргән үз вакытында чистартып тору;

7) тышкы су агызулы түбәне кардан карның калыңлыгын 30 см дан арттырмыйча чистартып тору, ә жылытканда, кар калыңлыгы тагын да юкарак булганда чистартылырга тиеш;

8) биналарның әяүлеләр зоналарына чыга торган түбәләргә кардан, боздан һәм боз сөңгеләргән, хәтәр урыннарны билгеләнгән нормаларга туры китереп алдан киртәләп алып чистарту;

9) барлык төр түбәләрдә, шул исәптән балконнар һәм керү урыннары козирекларында кар өемнәргә барлыкка килүгә юл куймау;

10) биналарның авыш түбәсен һәм козирекларын, керү урыннарын һәм тәрзә уемнарын кардан, боздан һәм боз сөңгеләргән чистарту, аларны урам як тротуарларына тәүлекнең якты вакытында гына ташлау. Калган түбәләрдән, шулай ук яссы түбәләрдән карны эчке ишегалды территорияләргә ташлау зарур. Карны ташлау алдыннан кешеләргә иминлеген тәмин итә торган саклык чаралары күрәргә кирәк. Бина түбәсендә гомуми файдаланудагы юлларга һәм юл буена ташланган кар, боз һәм боз сөңгеләргә, юлның йөрү өлешен жыештыручы зат белән төзелгән килешү нигезендә, карны чыгару белән бер үк вакытта башкарыла;

11) карны түбәдән һәм керү урыннары козирекларынан ташлаганда агачларның, куакларның, урам утлары һава линияләргә, растыжканың, реклама конструкцияләргә, светофор объектларының, юл билгеләргә, элемент линияләргә, элмә такталарның тулы сакланышын тәмин итә торган чаралар күрү.

Биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту

21. Бина, корылмалар фасадларының төзелгән өлешендә, декоратив бизәкләү һәм инженерлык элементларында күзгә күренеп торган кимчелекләр булырга тиеш түгел, алар тиешле эстетик калыпта тотылырга тиеш.

22. Биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту түбәндәгеләрне үз эченә ала:

1) конструктив элементларны һәм фасадларны, шул исәптән керү ишекләрен һәм козырекларны, балкон һәм лоджия, кәрнизләр, болдыр һәм аерым баскычлар, витрина, декоратив детальләрне һәм башка конструктив элементларны үз вакытында ремонтлау һәм буяу;

2) су торбаларының, су агызу корылмаларының төзек хәлдә булуын һәм карап тотуны тәэмин итү;

3) герметизация, жөйләр салу, ярыкларны ремонтлау;

4) керү юлларын, отмосткаларны, цоколь тәрәзәләрен һәм подвалларга керү юлларын үз вакытында ремонтлау һәм чистарту;

5) фасадларны, шул исәптән фасадлар элементларын, аларның торышы һәм куллану шартларына бәйле рәвештә, үз вакытында чистарту һәм юдыру;

6) тәрәзәләрен һәм витриналарны, элмә такталарны һәм күрсәткечләрне вакытында юу;

7) фасадларны язу, рәсемнәр, игъланнар, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукциядән, шулай ук граффитидан арындыру.

23. Биналар, корылмалар, төзелгән торак булмаган биналар милекчеләренә, башка хокукка ия булучыларга һәм тиешле вазифалар йөкләнгән башка затларга түбәндәгеләр киңәш ителә:

1) фасадларны кирәк булган саен чистарту һәм юу;

2) тәрәзәләренә эчке һәм тышкы өслекләрен, балкон һәм лоджия ишекләрен, подъездларга керү ишекләрен химик чаралар белән чистарту һәм юу;

3) фасадның факттагы халәтен исәпкә алып, агымдагы ремонт үткөрү, шул исәптән фасадны буяу;

4) фасадның аерым элементларына (цоколь, керү юлы, баскычлар, керү ишекләре, капка, цоколь тәрәзәләре, балконнар һәм лоджияләр, су торбалары, тәрәзә култыклары һәм башка конструктив элементларга) ремонт ясау;

5) фасадның чыгып торган конструкцияләренә жимерелү куркынычы янаган очракта, сак-кисәтү чаралары оештыру (коймалар, сеткалар урнаштыру, элементның жимерелә торган өлешен сүтү);

6) кулланылышта булмаган тышкы мәгълүматны (элмә такталарны) сүтеп алу (арендалаучы яки субарендалаучы булмаган һәм башка очракларда).

24. Фасадларны кулланганда рөхсәт ителми:

1) биналарның һәм корылмаларның фасадлары өслегенә зыян китерү (пычрату): ярыклар булу, штукатурка коелган урыннар, кирпич стеналар жимерелгән урыннар, тимер-бетон конструкцияләренә катламнары кубу һ.б.);

2) панельләр арасында герметизация бозылу;

3) фасад, биналар һәм корылмаларның цоколь өлешендәге штукатурка, буяу катламы кубу, шул исәптән тәрәзә, керү юлларының төзек булмавы;

4) биналарның һәм корылмаларның алгы якка чыгып торган өлешләренә зыян килү (пычрану): балконнар, лоджия, эркерлар, тамбурлар, кәрнизләр һ.б.;

5) балкон, лоджия, парапетлар һ.б. жимерелү (булмау, пычрану);

6) бинаның фасадында һәм (яки) түбәсендә, элмә такталардан, эш режимы турындагы табличкалардан тыш, вәкаләтле орган белән килештерелгән паспорты булмаган тышкы мәгълүмат чаралары урнаштыру;

7) афишалар, игъланнар, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукцияне фасадларга, тәрәзәләргә (шул исәптән тәрәзәнең эчке ягыннан), ишек пыялаларына элү элү (шул исәптән ишекнең эчке ягыннан);

8) милекчеләренең ризалыгыннан башка күпфатирлы йорт биналарының, корылмаларның фасадларына граффити төшерү.

25. Рөхсәт ителә:

1) подъездларга кергәндә мәгълүмати стендлар урнаштыру;

2) биналар түбәсендә антенналар һәм кабельләр урнаштыру.

Күрсәткеч билгеләр

26. Биналарның, корылмаларның фасадлары күрсәткеч билгеләр белән жиһазландырылырга тиеш.

27. Тарихи территорияләр чикләрендә урнашкан биналарда, корылмаларда урам исемнәре һәм номерлары күрсәтелә, шулай ук фасадлары урам һәм юлларга чыга торган биналарда мәгълүмат Татарстан Республикасының ике дөүләт телендә урнаштырыла. Күрсәткечләр һәм номер билгеләре чиста һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Аларның чисталыгы һәм төзеклеге өчен биналарны карап тотучылар җаваплы.

Керү урыннары (узеллар)

28. Бина, корылмаларның керү юллары яктырту жиһазлары, козыреклар баскычлар, инвалидлар һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре өчен пандуслар, тотынгыч корылмалар белән жиһазландырылырга тиеш.

Пандус шумый торган, горизонталь канаулары булмаган материалдан эшләнәргә тиеш. Киртәләре булмаган очракта, пандусның 75 мм биеклектәге борты һәм култыкшалары булырга тиеш. Бордюр пандусының авышлыгы 1: 12 булырга тиеш.

Пандус борылышлы булганда, аның озынлыгы 9 метрдан да ким булмаса тиеш һәр 9 метр саен 1,5 x 1,5 м үлчәмле горизонталь майданчыклар язалу тәкъдим ителә. Горизонталь участкаларны пандус башында һәм ахырында тирә-юньдәге өслекләрдән текстура һәм төс белән аерылып тора торган итеп эшләргә кирәк.

Баскычлар яки пандусның ике ягында да стенадан 40 мм арада 800-920 мм лы ясалган түгәрәк яки турыпочмаклы тоткычлар булырга тиеш. Баскычлар киңлеге 2,5 м һәм аннан күбрәк булганда, бүленгән тоткычлар карала. Тоткычларның озынлыгы пандус яки баскычның озынлыгыннан һәр яктан да 0,3 метрга озынрак булырга тиеш. Кешенең кулы металл конструкцияләргә орынырга тиеш түгел.

29. Керү төркемнәрен проектлаганда биналарның, корылмаларның фасадларын яңарту, үзгәртү түбәндәге очракларда рөхсәт ителми:

1) гомуми файдалану территориясенә чыга торган фасадларда идән югарылыгы жир югарылыгыннан 1,2 м биекрәк урнашкан биналар подвалына һәм цоколь катына керү юллары ясау;

2) жәяүлеләр хәрәкәтенә комачаулый торган терек элементлар (колонна, стойка һ.б.) урнаштыру;

3) бинаның фасадын комплекслы исәпкә алмыйча һәм проект документларын эшләтмәгән килеш, ике һәм аннан да күбрәк керү юлы урнаштыру (булганнарын исәпкә алып);

4) тротуарлар зонасында урам-юл челтәре минималь киңлектә булганда, тротуарлардан 0,5 метрдан якинрак итеп керү юллары элементлары (баскычлар, пандуслар, яшелләндерү) урнаштыру;

5) күпфатирлы йорт милекчеләренең ризалыгы булмаса, керү төркеме урнаштыру;

6) торак милекчәсе ризалыгыннан башка керү төркемен урнаштыру өчен балконны куллану;

7) күпфатирлы йортларда урнашкан торак булмаган бүлмәләрдә керү төркемнәрен вәкаләтле орган белән килештермичә үзбелдекле урнаштыру.

Түбә

30. Биналар, корылмалар түбөләре, су бирү системасы элементлары, төтен чыга торган урыннар һәм вентиляция системалары төзек хәлдә булырга һәм теләсә нинди һава шартларында анда яшәүчеләр һәм жәяүлеләр өчен куркыныч тудырмаска тиеш.

31. Кышкы чорда биналарның милекчеләре һәм башка хокукка ия булучылар, шулай ук күпфатирлы йортлар белән идарә итүче оешмалар тарафыннан түбөләрне кардан, боздан һәм боз сөңгеләреннән вакытында чистартып торы оештырылырга тиеш. Жәяүлеләр зоналарына чыккан якларда түбәне кардан чистарту участокларны киртәләү һәм барлык саклык чараларын күрәп һәм бары тик тәүлекнең якты вакытында гына башкарылырга тиеш. Түбәдән, шулай ук яссы түбәдән кар эчке ишегалды территорияләренә ташланырга тиеш. Түбәдән жәяүлеләр юлларына, жәмәгать транспортын көтү тукталышлары янына, машиналар йөри торган өлешенә ташланган кар кичекмәстән жыештырылырга тиеш.

32. Кар, боз сөңгеләре һәм каткан боз ташланган вакытта, түбәдә ремонт һәм башка эшләр башкарылганда агач һәм куакларның, электр линияләренә, яктырту һәм элемтә, юл билгеләре, юл светофорларының, юл киртәләренә, жәмәгать транспортын көтү павильоннарының, биналарның декоратив бизәлешенә һәм инженерлык элементларының сакланышын тәмин итүче чаралар күрелергә тиеш. Күрсәтелгән элементлар зыян күргән очракта, алар түбәне чистарткан һәм зыян китергән зат хисабына торгызылырга тиеш.

33. Биналарның, корылмаларның түбәләрендә жәяүлеләргә һәм жәяүлеләр зоналарына су турыдан-туры элөгә алмый торган суүткәргечләр булырга тиеш. Су жыю, агызу җайланмалары жәяүлеләр сукмакларынан читкә чыгарга тиеш.

34. Рәхсәт ителми:

1) биналар, корылмаларның түбәләренә төзелеш материаллары, ремонт калдыклары, файдаланылмый торган башка предметлар (көрәкләр, кыргычлар, ломнар) кую;

2) биналар, корылмалар түбәсендә төзелеш материаллары, ремонт калдыклары, файдаланылмый торган механизмнар һәм башка предметлар (көрәкләр, кыргычлар, ломнар) саклау;

3) биналарның түбәсеннән боз, кар һәм чүп-чарны су торбаларына ташлау.

Жир кишәрлекләрен карап тоту

35. Жир кишәрлекләре территорияләрен карап тоту түбәндәгеләрне үз эченә ала:

1) чүп-чардан, яфрактардан, кар һәм боздан арындыру;

2) юлларның машиналар йөри торган өлешләрен, күперләрен, урамнарны, тротуарларны, жәяүлеләр зонасын бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртү;

3) карны көрәү һәм себерү;

4) кар һәм бозны чыгару;

5) контейнер майданчыкларын, калдыкларның барлык төрләре өчен контейнерлар, чүп-чар өчен урналар, эскәмияләр, кече архитектура формалары һәм башкаларны чистарту һәм техник яктан төзек хәлдә тоту;

6) чүп-чарны кабул итү камераларын, контейнерлар (бункерлар) һәм контейнер майданчыкларын жыештыру, юу һәм дезинфекцияләү;

7) яңгыр һәм кар суларын читкә агызу;

8) каты көнкүреш, зур габаритлы һәм башка калдыкларны жыю һәм чыгару;

9) территорияне тузаннан арындыру һәм һаваны чистарту өчен су сибү;

10) яшел утыртмаларның сакланышын тәмин итү, аларны карап тоту; территорияләрдә гражданныр тормышы һәм сәламәтлеге, физик һәм юридик затлар милкә өчен куркыныч булган корыган һәм аварга торган яшел утыртмаларны вакытында кисү, Сосновский балтырганын юк итү буенча чаралар күрү (химик, механик һәм башкалар).

Сосновский балтырганын юк итү буенча чаралар аңа чәчәк ата башлаганчы гербицидлар һәм (яки) арборицидлар сиптерү, чабу, үскән урыннарны казу, корыганнарын юкка чыгару, тамырын казып чыгару, туфракны эшкәртеп, күпъяллык үлән чәчү юлы белән үткәрелә;

11) коммуналь объектлар, инженерлык коммуникацияләре (корылмалар), юллар, тимер юллар, күперләр, жәяүлеләр кичүендә реставрация, археологик һәм башка жир эшләре алып барылганнан соң бозылган элементларны яңадан торгызу;

12) гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләре нигезендә яңгыр коеларын (яңгыр канализациясен), жир асты коммуникацияләре коеларын (корылмаларын) карап тоту;

13) жир кишәрлекләрен карап тоту, шул исәптән анда урнашкан жимерелгән биналарны, корылмаларны территориягә чит затлар кереп, рәхсәтсез чүп-чар ташлау мөмкинлеге бирмәслек итеп карап тоту, шулай ук аларны вакытында пычрактан, кардан һәм мөгълүмати-басма продукциядән чистартуны тәэмин итү.

Юлларны карап тоту

36. Юлларны карап тотуны тәэмин итүчене (подрядчы, башкаручыны) билгеләү нәтижеләре буенча әлеге эш төрләрен башкаруга муниципаль контрактлар төзегән оешмалар башкара.

37. Юл территорияләрен карап тоту түбәндәгеләрне үз эченә ала:

1) юлларны, тротуарларны, ясалма юл корылмаларын, квартал эчендәге юлларны ремонтлау;

2) тротуарлардан (жәяүлеләр зоналарыннан) пычрак, чүп-чар, кар һәм бозны чыгару, юлларның йөрү өлешен, ясалма юл корылмаларын жыештыру;

3) юл катламнарын юю һәм су сибү;

4) газон һәм яшел утыртмаларны карап тоту;

5) тышкы яктырту баганаларын, жәмәгать һәм тимер юл транспорты элементә чөлтәрен ремонтлау;

6) кече архитектура формаларын ремонтлау һәм буяу;

7) яңгыр коеларын, канауларны һәм ясалма юл корылмалары составына керә торган ачык лотоклар ремонтлау һәм чистарту;

8) коймалар, турникетлар, кече архитектура формалары урнаштыру, ремонтлау һәм ел саен буяу.

9) ачык люкларны, юл катламы бозылган урыннарны ачыклау һәм киртәләр кую максатларында юлларның торышына көндәлек мониторинг.

38. Юл катламнарын саклау максатларында рәхсәт ителми:

1) йөкне сөйрәп ташу;

2) төяү-бушату эшләре вакытында рельслар, бүрәнәләр, тимер балкалар, торбалар, кирпич, башка авыр предметлар ташлау һәм аларны билгеләнмәгән урыннага өеп кую;

3) машиналар йөри торган юлга һәм тротуарларга төзелеш материаллары һәм төзелеш калдыклары ташлау һәм (яисә) өеп кую.

4) транспорт чараларын йорт яны территориясеннән читтә жирлек милкәндә булган жирләрдә юю;

5) чылбырлы механизмлы машиналарның каты өслекле юллардан йөрүе;

6) машиналар йөрү өлешенә чагыштырма авырлыгы билгеләнгән нормалардан һәм күрсәтмәләрдән артып киткән авыр йөкле үзйөрешле машиналар һәм механизмнар йөрүе;

7) территорияләрен пычратырылык грунт, чүп-чар, коелучы төзелеш материаллары, жиңел тара, яфрактарны брезент яки башка материал белән капламыйча ташу;

8) юлларның йөрү өлешенә һәм алар янындагы территориягә кар, боз, пычрак, житештерү һәм куллану калдыклары ташлау;

9) юлларга, тротуарларга, газоннарга һәм яшел утыртмаларга пычрак, чүп-чар өю;

39. Юлларны төзекләндерүнең аерым элементларына таләпләр:

1) жәяүлеләр юлындагы металл коймаларны һәм тротуар баганаларын сезонлы буяу ел саен кышкы сезон тәмамланганнан соң, төзекләндерү айлыгы үткөрү чорында гамәлгә ашырыла. Буяу алдыннан коймалар ремонтланырга, пычрактан арындырылырга тиеш;

2) юл билгеләре заказчы тарафыннан билгеләнгән вакыт һәм чират тәртибендә юл тамгасы төшерү өчен расланган паспортлар (схемалар) нигезендә үтәлергә тиеш;

3) юл билгеләре таләп ителә торган төс һәм яктылык-техник характеристикаларга, эләктерелеш коэффициентына җавап бирергә, эксплуатацияләү чорында бөтен мәйдан буенча сакланырга тиеш;

4) юл билгеләрен ныгыту конструкцияләре һәм системалары күрү шартларына һәм монтажлау мөмкинлекләренә карап сайлап алына;

5) юл билгеләре төзек хәлдә булырга, вакытында чистартылырга һәм юылырга тиеш. Вакытлыча куелган юл билгеләре сәбәпләре бетергәннән соң бер тәүлек эчендә юк ителә;

6) коммуникация системасын күрү элементлары: транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте юнәлешләрен күрсәткечләр, җирлекнең планлаштыру-структура элементларын күрсәткечләр юлларда һәм транспорт чигелешләрендә хәрәкәт юнәлешен күрсәтү өчен куела.

Муниципаль берәмлекнең гомуми файдаланудагы территорияләрен карап тоту һәм төзекләндерү

40. Муниципаль берәмлекнең гомуми файдаланудагы территорияләрендә түбәндәгеләр тыела:

1) территорияне металл, төзелеш һәм авыл хужалыгы продукциясе һәм калдыклары, ягулык-майлау материаллары, нефть продуктлары белән пычрату, чүп-чар ташлау урыннары ясау;

2) махсус билгеләнгән урыннардан тыш, калдыклар һәм чүп-чар җыю өчен контейнерлар урнаштыру;

3) билгеләнгән тәртипне бозып, стационар булмаган сәүдә объектлары, шулай ук ял итү өлкәсендәге хезмәт күрсәтү объектлары (аттракционнар, кабартылган батутлар, велосипедлар прокаты, роликлар һәм халыкның ялын һәм күңел ачуын оештыру өчен файдаланыла торган башка шундый объектлар) урнаштыру;

4) автотранспорт чараларын махсус билгеләнгән урыннардан читтә юу һәм чистарту;

5) сибелүчән, тузанлы йөкләрне, яфрак, төрле эретмәләрне юлларны пычранудан саклый торган брезент яки махсус жиһазландырылган башка материал белән капланмаган йөк машиналарында ташу;

6) стационар булмаган объектларны үзирекле урнаштыру;

7) җир эшләрен тиешле рәхсәттән (ордер) башка башкару;

8) грунтны, чүп-чар, калдыклар, кар һәм бозны тиешсез урыннарда өю;

9) гамәлдәге законнарны бозып, квартал эчендәге юлларга һәм йортларга керү юлларына, урамнарда, тротуарларга, газоннарда төзелеш материаллары өеп кую;

10) кәгазьләрен, чүп-чар, тәмәке төпчәкләрен мәйданчыклар, ишегаллары, паркларда, скверларда һәм башка җәмәгать урыннарында газоннарда, тротуарларда, урам территорияләренә ташлау;

11) бакча утыргычларының аркаларына менеп утыру, эскәмияләрен, урамнарны яктырту фонарьларын, башка кече архитектура формаларын вату, пычрату;

12) яңгыр сулары канализациясе, кювет рәшәткәләрен, кое япкычларына көнкүреш калдыклары ташлау;

13) предприятиеләрнең эчке территорияләрендә һәм шәхси йортларда чүп-чар, яфраклар һәм коры үлән, җитештерү калдыклары, каты коммуналь калдыкларны янгынга каршы чаралар күрмичә яндыру, учак ягу;

14) фасадларны үзбелдекле үзгәртеп кору, барлык типтагы гаражлар урнаштыру, арендада яки милектә булган жир кишәрлекләреннән читтә базлар, утын сарайлары, будкалар, күгәрчен оялары, теплицалар, тирес жыю урыннары һәм башка корылмалар ясау, шулай ук билгеләнмәгән урыннарда кече архитектура формалары кую, тышкы мәгүлумат урнаштыру;

15) яшел утыртмаларны сындыру, юк итү, аларга атынгычлар, гамаклар элү, көүсәләренә кадак кагу;

16) газоннарны бозу һәм юк итү;

17) гамәлдәге законнарны бозып, юлның машиналар йөрү өлешенә кар ташлау;

18) йорт хайваннары, кошларын гамәлдәге законнарны бозып, хужасыз рәвештә урамда, авыл хужалыгы жирләрендә йөртү (авыл жирлегә башкарма комитеты билгеләгән жирләрдән тыш);

19) эре габаритлы төзелеш чүп-чарын, көнкүреш техникасы һәм жиһазларын, киселгән агачларны, килешү кәгазе булмаган килеш һәм гамәлдәге законнарны бозып, контейнер мөйданчыкларына ташлау;

20) сүтек транспорт чарасын, авыл хужалыгы техникасын, тагылмаларны һәм ярымприцепларны, хезмәт транспортын, шул исәптән дөүлөт теркөү номерларыннан башка, гамәлдәге законнарны бозып, урнаштыру һәм саклау;

21) автотранспорт чараларын, хайваннарны, керне чишмә, кое, су колонкалары, елга ярларында, күллөрдә һәм ясалма (декоратив) сулыкларда юу һәм юыну;

22) йорт яны территориясәдә, йорт яны кишәрлегеннән читтә тирес өю;

23) йорт яны территориясендә, урамнарда һәм бу максатлар өчен билгеләнмәгән башка урыннарда юынтык су түгү, чүп-чар ташлау. Канализацияләре булмаган торак биналарда бәдрөф һәм юынтык сулар жыю өчен, зур предметларның чокырга эләгүенә комачаулый торган стеналары, капчыклары булган һәм жылытылган ташландыклар чокырлары карала.

24) йөк төяү - бушату эшләре алып барганда йөкне сөйрәп ташу, рельслар, бүрәнәләр, тимер балкалар, торбалар, кирпеч һәм башка авыр предметларны юл өслегенә өеп кую, чылбырлы механизмлы машиналарның каты өслекле урамнар буйлап йөрүе, квартал эчендәге юлларда зур йөк транспорты йөрүе;

25) торак пункт территориясендә автотранспорт тәгәрмәчләреннән балчык һәм пычрак коелу;

26) транспорт чараларын торак пунктлар чикләрендә балалар һәм спорт мөйданчыкларында, хайваннарны йөртү өчен мөйданчыкларына, шулай ук йорт яны территориясендә урнашкан хужалык мөйданчыкларына (газоннарны, чөчөк түтәлләрен һәм үләннәр белән шөгылләнүче башка территорияләргә дә кертеп) кую.

Шөхси торак йортларны тоту һәм территориягә төзекләндерү

41. Шөхси торак милекчеләргә (яки) яллаучылар (алга таба - торак йортлар хужалары), әгәр законда яки килешүдә башкасы каралмаган булса, түбөндәгеләргә тәэмин итәләр:

1) торак йортларның фасадлары, коймаларның, шулай ук йорт төзелеше чикләрендә башка корылмаларның тиешле торышын тәэмин итәләр, аларны вакытында ремонтлылар һәм буйыйлар;

2) торак йортта билгеләнгән номер билгесе булу;

3) тәүлекнең караңгы вакытында яктырткыч фонарьларны кабызалар (булганда);

4) йорт төзелеше чикләрендә яшел утыртмаларны тәртиптә тоту, куаклар һәм агачларны санитар кисү, газүткөргечләрнең сак зонасында, кабель һәм һава электр тапшыру линияләрендә һәм башка инженерлык чөлтәләрендә агачлар утыртуга юл куймау;

5) канауларны һәм су агызу торбаларын чистарту, язгы чорда кар суы агуны тәэмин итү;

6) бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә үзәкләштерелгән канализация булмаганда, юынтык су чокыры, бәдрәфне санитар нормалар нигезендә даими чистартып торыу һәм дезинфекция ясау;

7) каты һәм зур габаритлы калдыкларны махсус мөйданчыкларга урнаштырылган контейнерларга ташлау;

8) йорт территориясен төр типтә тоталар һәм тиешле санитар торышны тәмин итү;

9) якин-тирә территориядән карны чистартканда, транспорт, жәяүлеләр йери алуны, инженерлык коммуникацияләренә һәм корылмаларга керү мөмкинлеген һәм яшел утыртмаларның сакланышын тәмин итү.

42. Шәхси торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:

1) йорт яны территорияләрен һәм алар янәшәсендәге территорияләренә чүп үләннәре белән чүпләү;

2) яфрактарны, территориядәге һәм йорт биләмәләрендәге теләсә нинди башка калдыкларны һәм чүп-чарны яндыру;

3) йорт яны территориясен төрләчә чүпләү;

4) коймаларны йорт биләмәсә чигеннән чыгарып урнаштыру;

5) территориядә күмер, утын, зур габаритлы калдыктар, төзелеш материаллары саклау;

6) ишегалды корылмаларын, чокырларны йорт биләмәләре чигеннән чыгып ясау;

7) урамда махсус транспорт һәм жыештыру техникасы йери алуны кыенлаштыра торган каршылыклар тудыру;

8) территорияне төзекләндерү элементларын жимерү һәм бозу, сулыкларны пычрату;

9) йорт биләмәсә чикләрендә төзек булмаган транспорт чарасын саклау;

10) әйләнә-тирә территорияне төрлө калдыктар белән чүпләү;

11) сүтелгән (төзек булмаган) транспорт чарасын, авыр транспорт чарасын, махсус техника, тагылмалар, ярымприцепларны саклау; әйләнә-тирәне теләсә нинди калдыктар белән чүпләү;

12) машиналар йери торган юлга сыек чистарткычлар, житештерү һәм куллану калдыктарын чыгару жайланмалары урнаштыру;

13) киселгән агачлар, куаклар, үләннәренә каты көнкүреш калдыктарын жыю мөйданчыктарына ташлау.

Жир кишәрлеге хужасы тарафыннан шәхси торак йорт яки хужалык корылмалары төзелгән очракта, Башкарма комитетның язмача рөхсәте булганда, Кәче авыл жирлеге башлыгы йорт яны территориясендә, шул исәптән урамда төзелеш материалларын вакытлыча бер ай саклауны рөхсәт итә ала. Төзелеш материаллары кешеләрнең тормышына һәм сәламәтлегенә зыян китерүне, шулай ук жимерелү, аву яки башка йогынты нәтижәсендә өченче затларның мөлкәтенә зыян китерүне булдырмый торган ысул белән урнаштырылырга тиеш. Шул ук вакытта автотранспортның йөрү мөмкинлегенә тәмин ителергә тиеш.

Яңгыр канализациясә челтәрләрен, яңгыр һәм күзәтү коеларын, су агызу корылмаларын карап тоту

43. Яңгыр коелары, жир асты коммуникацияләре коелары, люктар (рәшәткәләр) ябык хәлдә булырга һәм транспорт һәм жәяүлеләрнең имин хәрәкәтен тәмин итәрлек төзек хәлдә булырга тиеш.

44. Яңгыр, тупик, күзәтү коеларын һәм камераларын карап торыу, чистарту, төзек хәлдә тотуны гамәлдәге дөүләт стандартлары буенча аларның миләкчеләре башкара.

45. Жирлектә яңгыр канализациясенә магистраль һәм квартал эчендәге челтәрләрен карап тоту һәм эксплуатацияләү авыл жирлеге бюджетында каралган акчалар чикләрендә махсуслаштырылган оешмалар белән төзелгән килешүләр нигезендә гамәлгә ашырыла.

Яңгыр канализациясенә ведомство челтәрләрен карап тоту һәм эксплуатацияләү тиешле оешмалар хисабына башкарыла.

Хужасыз инженерлык коммуникацияләре һәм күзәтү коелары юлларны карап тотуны гамәлгә ашыра торган махсус оешмалар тарафыннан куркыныч булмаган тиешенчә хәлдә сакланьрга тиеш.

46. Яңгыр канализациясе коллекторларын саклау максатыннан, коллектор күчәреннән һәр якка 2 м ераклыкта сак зонасы урнаштырыла.

47. Гамәлдәге законда билгеләнгән очракларда, яңгыр канализациясе коллекторларының сак зонасы чикләрендә тиешле документларны рәсмиләштермичә һәм эксплуатацияләүче оешма, башка органнар белән язмача килешенмичә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

1) жир эшләре башкару;

2) яңгыр сулары канализациясе челтәрләрен зарарлау, су кабул итү люкларын томалау яки жимерү;

3) сәүдә, хужалык һәм көнкүреш корылмалары урнаштыру, төзелеш эшләре башкару;

4) сәнәгать, көнкүреш калдыклары, чүп-чар һәм башка материаллар ташлау.

48. Суүткәргеч, канализация, яңгыр сулары жайланмаларының, системаларның, челтәрләренә һәм корылмаларының төзек булмавы аркасында урамнарны, биналарны, корылмаларны су басу, боз катламы барлыкка килү, шулай ук газоннарга, тротуарларга, урамнарга һәм ишегалды территорияләренә су түгү, кудыру яки агызу рөхсәт ителми.

49. Авыл жирлегә территориясендә су жыю коелары һәм пар майданчыклары урнаштыру рөхсәт ителми.

50. Яңгыр коеларының рәшәткәләре даими рәвештә чистартылырга тиеш. Аларның чистарту сәләтен чикли торган рәшәткәләр һәм коелар булу рөхсәт ителми. Яңгыр канализациясен һәм яңгыр коеларын профилактик тикшерү һәм аларны чистарту елына ике тапкырдан да ким булмаган санда башкарыла. Күзәтү һәм яңгыр коеларын чистартканнан соң, чыгарылган барлык калдыклар кичекмәстән ташланырга тиеш.

51. Күзәтү коеларының люклары машиналар йөрү юллары, тротуарлар, жәяүлеләр һәм велосипед юллары, яшел зоналар бер биектә булырга тиеш.

Машиналар йөрү өлешендә, тротуарлар, жәяүлеләр һәм велосипед юллары, яшел зоналар белән коелар биеклегә аермасы 2 см дан артмаска тиеш, яңгыр суларын жыя торган коеларныкы 3 см дан да артмаска тиеш.

52. Якычлары яки рәшәткәләре жимерелгән яки юкка чыгарылган коелар булган очракта, алар кичекмәстән челтәрдән файдаланучы оешма тарафыннан алдан кисәтүче билгеләр белән билгеләнергә һәм билгеләнгән вакытка алыштырылырга тиеш.

53. Инженерлык челтәрләрендә планлы эшләр вакытында канализация сулары якындагы яңгыр канализациясенә (булган очракта) чыгарыла. Суны юлга агызу тыела.

Су агу нәтижеләрен бетерү зыян күргән инженерлык челтәрләре хужалары хисабына башкарыла.

Яңгыр сулары канализациясе челтәрләренә техник торышы (шул исәптән люкларны, рәшәткаларны вакытында ябу) өчен жаваплылык эксплуатацияләүче оешмаларга йөкләнә.

Техник элемент чараларын карап тоту

54. Биналарны инженер-техник тәэмин итү өчен билгеләнгән кабель элемент, телевидение, радио, интернет һәм башка шундый челтәрләргә урнаштыру жир асты ысулы белән башкарыла (траншеялар, каналлар, тоннельләр).

55. Биналарга тышкы коммуникацияләргә башка ысул белән (һава, жир өсте) урнаштыру, эксплуатацияләүче оешмаларның тиешле техник шартлар алу шарты белән, аларны жир астында урнаштыру мөмкинлегә булмаган очракта гына рөхсәт ителә.

56. Асылмалы элементә линияләрен һәм һава-кабель юлларын беркетү сыйфатында түбәндәгеләрне файдаланырга ярамый:

1) автомобиль юлларын төзекләндерү элементларын: юл киртәләре, светофорлар, юл билгеләре урнаштыру өчен билгеләнгән элементлар һәм конструкцияләр;

2) фасадларны, түбәләр, бина стеналарын (төтен чыга торган урыннар, вентиляция, телевидение һәм радио күмәк кабул итү системасы антенналары, фронтоннар, козыреклар, ишекләр, тәрәзәләр).

57. Рөхсәт ителми:

1) бер бинадан икенчесенә һава юлы белән элементә кабельләре салганда юллар киселеше;

2) кабель запасларын бүлгеч муфта шкафыннан читтә урнаштыру;

58. Милекчеләр (хужалар) техник элементә чараларын (кабельләр, кабельләренә беркетү элементлары, бүлү һәм муфта шкафлары һәм башкалар), шулай ук алар ярдәмендә тиешле хәлдә тоташтырыла торган техник жайланмаларны (кимчеләкләрне бетерми һәм/яки изоляция тышчасы булмау, буяу, коррозия һәм/яки механик жәрәхәтләр, чыбыклар чыбыклары чыбыклары һәм/яки аларны яктырту баганаларына һәм электр тапшыру линияләренә карап тотмаска тиеш) тиешле дәрәжәдә тотарга тиеш.

Тышкы яктырту объектларын (чараларын) карап тоту

59. Тышкы яктырту элементларына яктырткычлар, кронштейннар, терәкләр, чыбыклар, кабельләр, тукландыргыч чыганаclar (шул исәптән жыю, тукландыргыч пунктлар, идарә тартмалары) керә.

60. Урамнар, юллар, тротуарлар, торак кварталлар, ишегаллары, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар территорияләре, шулай ук аншлаgлар һәм жәмәгать һәм торак биналарының номер билгеләре, юл билгеләре һәм күрсәткечләр, жирлек мәгълүматы элементлары һәм витриналар тәүлекнең караңгы вакытында яктыртылырга тиеш.

61. Биналарның һәм корылмаларның милекчеләре, милек формасына карамастан, проектлар буенча биналарның һәм корылмаларның архитектура-нәфис яктыртылуын тәэмин итәргә тиеш.

62. Төп майданнарда, магистральләрдә һәм урамнарда, транспорт тоннельләрендә эшләми торган яктырткычлар саны 3% тан артмаска тиеш, башка жирлек территорияләрендә (район әһәмиятендәге урамнар, ишегалды территорияләре) - 5%, жир асты жәяүлеләр кичүләрендә - 10% (10 яктырткычның 1 се эшләмәскә мөмкин).

63. Сафтан чыккан терекөмешле газ разрядлы лампалар әлеге максатлар өчен махсус билгеләнгән биналарда сакланырга тиеш. Файдаланылмаган терекөмешле лампаларны туплау, мондый товарларны эксплуатацияләү кагыйдәләрендә күрсәтелгән терекөмешле лампаларны житештерүче тарафыннан каралган куркынычсызлык таләпләренә туры китереп башкарыла. Сафтан чыккан зыян килмәгән терекөмешле лампаларны туплау терекөмешле лампаларның сакланышын тәэмин итә торган индивидуаль һәм транспорт төргәкләрендә башкарыла. Сафтан чыккан терекөмешле лампаларны аларга зыян килү мөмкинлеген булдырмау максатларында яңа лампаларның төргәкләрендә туплау рөхсәт ителә.

64. Сафтан чыккан терекөмешле лампаларны туплау әйләнә-тирә моxитне пычратуга һәм кеше тормышына һәм сәламәтлегенә зыян китерүгә юл куймый торган герметик транспорт төргәгендә башкарыла.

Зарарланган терекөмешле лампаларны туплау башка төр калдыклардан аерым башкарыла. Зарарланган һәм зарарланмаган терекөмешле лампаларны бергә туплау рөхсәт ителми.

Эшкәртелгән терекөмешле лампаларны транспортлау "житештерү һәм куллану калдыклары турында" Федераль законның 16 статьясы таләпләренә туры китереп башкарыла.

65. Металл терәкләр, кронштейннар һәм тышкы яктырту җайланмаларының башка элементлары чиста булырга, авышу, коррозия элементлары булмаһа һәм кирәк булган саен, әмма өч елга бер тапкырдан да ким булмаган санда милекчеләр (хужалары, кулланучылар) тарафыннан буялырга һәм төзөк хәлдә булырга тиеш.

66. Бердәм тышкы яктырту системасына тоташтырылган юл, урам һәм йорт яны утларын карап тоту һәм ремонтлауны вәкаләтле орган яки муниципаль ихтияжларны тәмин итү өчен хезмәт күрсәтүгә контракт төзөгән махсуслаштырылган оешма башкара.

66. Тышкы яктыртуның бердәм системасына тоташтырылган юл, урам һәм йорт яны яктырткычларын карап тотуны һәм ремонтлауны тәмин итүне (подрядчы, башкаручы) билгеләү нәтижәләре буенча әлегә эш төрләрән үткәргүгә муниципаль контракт төзөгән вәкаләтле орган яки оешма башкара.

67. Торак йортлар тапшыру бүлгечләренә тоташтырган йорт яны утларын карап тотуны һәм ремонтлауны идарәче оешмалар башкара.

68. Тышкы яктырту баганалары, җәмәгать (тимер юл) транспортының элемтә чөлтәре, саклагыч, бүлү киртәләре, юл корылмалары һәм җиһазлар элементлары буялырга, язулардан һәм теләсә кайсы мөгълүмати-басма продукциядән чистартылырга, төзөк хәлдә һәм чиста булырга тиеш.

69. Тышкы яктырту баганаларын, җәмәгать (тимер юл) транспортының элемтә чөлтәре баганасын алыштырганда күрсәтелгән конструкцияләр сүтелергә һәм чөлтәр хужалары тарафыннан өч тәүлек эчендә чыгарылган булырга тиеш.

Тышкы яктырту баганалары милекче тарафыннан мондый ихтияж булган (сүтү) вакыттан соң 1 тәүлек эчендә чыгарыла.

70. Җәмәгать (тимер юл) транспортының элемтә баганаларында һәм терәкләрдә урнаштырылган барлык элементларның һәм объектларның төзөк һәм имин торышы һәм төзөк тышкы кыяфәте өчен әлегә терәкләрнең милекчесе җавап бирә.

71. Үткәргечләр өзәлгән, терәк, изоляторлар зарарланган очракта тышкы яктырту җайланмаларынан файдалану рөхсәт ителми.

Тышкы яктырту җайланмалары эшендә электр чыбыклары өзәлү яки терәкләр зарарлану белән бәйлә җитешсезлекләренә ачыклаганнан соң кичекмәстән бетерергә кирәк.

72. Чыбыкларны һәм кабельләренә чөлтәрләргә һәм тышкы яктырту җайланмаларына үз белдегәң белән тоташтыру рөхсәт ителми.

73. Тышкы яктырту объектлары яки тышкы яктырту чаралары белән җиһазландырылган объектларның милекчеләре (хужалары), шулай ук тышкы яктырту объектларына (чараларына) хезмәт күрсәтүче оешмалар:

1) урамнарны, юлларны тиешенчә яктыртуны, терәк һәм яктырткычларның, яктырту җайланмаларының сыйфатын күзәтеп торалар, ватылганда яки зыян күргән очракта үз вакытында ремонтлылар;

2) билгеләнгән тәртип нигезендә утны кабызуны һәм сүндерүне күзәтәләр;

3) тышкы яктырткычларны урнаштыру, карап тоту һәм эксплуатацияләү кагыйдәләрен үтиләр;

4) тышкы яктырту фонарьларын үз вакытында алмаштыралар. Фонарьларның лампаларын алмаштыру төзөксезлек ачыкланган яисә халыктан тиешле хәбәр кәргәннән соң 10 тәүлектән артмаһа тиеш.

74. Тротуарларда урнашкан мачталар һәм тышкы яктырту баганалары һәм җәмәгать транспортының контакт чөлтәре тирәсен җыештыруны тротуарларны җыештыруга җаваплы затлар башкара.

75. Трансформатор һәм бүлү подстанцияләренә, автомат режимда (хезмәт күрсәтүче персоналдан башка) эшләүче башка инженерлык корылмаларына яқын-тирә территорияләренә җыештыруны әлегә объектлар урнашкан территорияләренә хужалары тәмин итә.

Кече архитектура формаларын карап тоту

76. Кече архитектура формаларына монументаль-декоратив бизәү элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү жайланмалары, су жайланмалары, муниципаль жиһазлар, жирлек территориясендәге коммуналь-көнкүреш һәм техник жиһазлар керә.

77. Кече архитектура формаларын карап тоту бирелгән жир кишәрлкләре чикләрендә гомуми файдалану территорияләрендә тәэмин итүчене (подрядчы, башкаручыны) билгеләү нәтижәләре буенча әлеге эш төрләрен үткәргә муниципаль контракт (киләшү) төзөгән оешма белән контракт (киләшү) нигезендә жир кишәрлекләре хокукына ия булучылар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

78. Кече архитектура формалары милекчеләренең бурычлары:

- 1) кече архитектура формаларын чиста һәм төзек хәлдә тоту;
- 2) язгы чорда кече архитектура формаларын план нигезендә карап чыгу, аларны иске буядан, күгәрәктән арындыру, шулай ук ватылган элементларны алыштыру;
- 3) кышкы чорда кече архитектура формаларын, шулай ук аларга килү юлларын кар һәм боздан чистарту;
- 4) тигез өслекле комлыкларны төзекләндерү, комлыкларда елга бер тапкыр комны алыштыру;
- 5) балалар, спорт, хужалык майданчыклары һәм ял майданчыклары жиһазларының ныклыгы, ышанычлылыгы һәм иминлеге таләпләренә туры килүен күзәтеп тору;
- 6) фонтаннар эшләгән чорда су өслеген чүп-чардан көн саен чистартып тору.

79. Рәхсәт ителми:

- 1) кече архитектура формаларыннан тиеш булмаганча файдалану (өлкәннәрнең балалар өчен уен майданчыкларында ял итүе, спорт майданчыкларында киём киптерү һәм башкалар);
- 2) теләсә нинди мәгълүмати-басма продукцияне кече архитектура формаларына ябыштыру;
- 3) кече архитектура формалары һәм аларның конструктив элементларын вату һәм зыян китерү;
- 4) фонтаннарда коену.

Стационар булмаган объектларны карап тоту

80. Стационар булмаган объектларны урнаштыру мондый объектларны муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән тәртиптә урнаштыру схемасы буенча гамәлгә ашырыла.

81. Жир кишәрлеген арендауа килешүе вакыты чыккач, стационар булмаган объект арендауачы тарафыннан сүтелергә, ә жир кишәрлеге азат ителгән һәм беренчел халәتكә китерелгән булырга тиеш.

82. Стационар булмаган объектларның милекчеләре булган юридик һәм физик затлар:

- 1) ремонт һәм буяу эшләре башкара. Ремонт тышкы кыяфәтне һәм проект документлары белән билгеләнгән төсләр чишелешен исәпкә алып башкарылырга тиеш;
- 2) якин-тирә территориядә яшел утыртмалар, газоннар, бордюр ташлары, кече архитектура формаларының (булганда) сакланышын күзәтәләр, әлеге Кагыйдәләрдә билгеләнгән таләпләр нигезендә мондый территорияне карап тоталар;
- 3) стационар булмаган объектлар янында урналар куялар, кирәк булганда, чүплекләргә көн дәвамында, эмма тәүлегенә кимендә бер тапкырдан да ким булмаган санда чистарталар, елына кимендә бер тапкыр буйыйлар.

83. Рәхсәт ителми:

- 1) стационар булмаган объектларга козыреклар, өскормалар һәм проектларда каралмаган башка конструкцияләр өстәп төзү;
- 2) стационар булмаган объектлар янында сәүдә-суыту жиһазлары кую;

3) стационар булмаган объектлар янында һәм аларның түбәләрендә таралар, товарлар, детальләр, көнкүреш һәм житештерү характерындагы башка әйберләр саклау, шулай ук стационар булмаган объектларны склад максатларында куллану;

4) стационар булмаган объектлар арасында янгынга каршы чокырларны (разрыв) төрле жиһазлар, калдыклар белән тутыру.

Төзелеш эшләре башкару урыннарын карап тоту

84. Төзелеш майданчыкларын һәм алар янындагы территорияләргә карап тоту, ремонтлау, төзелеш һәм башка төр эшләр тәмамлангандан соң төзекләндерүне торгызу төзүгә йөкләнә.

Эшләр алып барылмый торган төзелеш объектлары төзелеш челтәрләргә белән капланырга тиеш.

85. Төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләр башланыр алдыннан, шулай ук төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләргә башкару чорында түбәндәгеләргә башкаруга кирәк:

1) төзелеш майданы территориясенә бөтен периметры буенча «Төзелештә хезмәт куркынычсызлыгы. 1 өлеш. Төзелеш һәм торак-коммуналь комплекс буенча Россия Федерациясә дөүләт комитетының 23.07.2001 ел, № 80 карары белән расланган гомуми таләпләр» дигән темага семинар-киңәшмә;

2) төзелеш майданчыгы коймаларының гомуми тотрыклылыгын, ныклығын, ышанычлылыгын, эксплуатацияләү иминлеген тәэмин итәргә;

3) төзелеш майданчыгы коймаларының тиешле техник торышын, аның кардан, боздан, мәгълүмати-басма продукциядән һәм граффитидан вакытында чистартылуын күзәтеп торырга;

4) төзелеш майданы территориясенә кергәндә, гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләргә таләпләргә җавап бирүче мәгълүмати щит урнаштырырга һәм аны тиешле хәлдә тотарга;

5) төзелеш майданы периметры буенча тышкы яктыртуны тәэмин итәргә;

6) төзелеш майданына илтүче юлларны төзекләндерергә, майдан эчендәге юлларны һәм чыгу урыннарында транспорт чаралары тәгәрмәчләргә чистарту һәм юу пунктлары жиһазларга; урамнарның (юлларның) йөрү өлешенә пычрак һәм чүп-чар чыгармаска;

7) төзелеш майданчыгы территориясендә каты коммуналь, эре габаритлы һәм төзелеш калдыклары җыю өчен контейнерлар һәм (яки) бункерлар булуны тәэмин итәргә;

8) каты коммуналь, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын төзелеш майданыннан билгеләнгән тәртиптә чыгаруны оештыруны тәэмин итәргә;

9) төзелеш майданыннан һәм территориядән чыгарылган карны билгеләнгән тәртиптә килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарда ташуны тәэмин итәргә;

10) эшләр башкаруда гамәлдәге жир асты инженерлык коммуникацияләргә, тышкы яктырту челтәрләргә, яшел утыртмаларны һәм кече архитектура формаларын саклауны тәэмин итәргә.

86. Төзелеш материаллары, жиһазлар, автотранспорт һәм күчмә механизмнар, ярдәмче бүлмәләр, эшчеләр һәм хезмәткәрләргә вакытлыча урнаштыру өчен көнкүреш вагончыклары, төзелеш калдыкларының транспорт партияләргә вакытлыча саклау һәм туплау урыннары төзелеш оешмалары проекты нигезендә төзелеш майданчыклары чикләрендә урнаштырыла.

87. Рөхсәт ителми:

1) 23.00 сәгатьтән 7.00 сәгәتكә кадәр, гражданның шәхси һәм җәмәгать иминлеген тәэмин итү белән бәйлә коткару, авария-торгызу һәм башка кичектергесез эшләрдән тыш, торак зонасы янында төзелеш, ремонт, төяү-бушату һәм тынлыкны бозу белән бәйлә башка эшләр оештыру һәм үткөрү;

2) жирлек башкарма комитетының тиешле рөхсәтнән (күрсәтмәләргәнән) башка юлларның машиналар йөрү өлешен һәм тротуарларны тарайту яки ябу;

3) чүп-чарны яндыру һәм төзелеш калдыкларын утильләштерү;

4) жир, чүп-чар, төзелеш материаллары, жиңел тараны брезент яки башка юлларны пычратмый торган материаллар белән капلامыйча ташу, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм эретмөләрне (шул исәптән цемент-ком эремәсен, известь, бетон катнашмаларын) аларны юлга, тротуарга, юл читенә яки юл янындагы газон полосасына агызу булдырмый торган чаралар күрмичә генә транспортлау.

Жирләү урыннарын карап тоту

88. Жирләү урыннарын этик, санитар һәм экологик таләпләр нигезендә карап тоту федераль законнар һәм муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән жирләү урыннарын карап тоту кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

89. Жирләү урыннарын санитар тәртиптә тотуны вәкаләтле орган яки муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен хезмәт күрсәтүгә контракт төзегән махсуслаштырылган оешма башкара.

90. Жирләү урыннарын карап тотуга карата таләпләр:

1) зиратлардагы жәмәгать бәдрәфләре чиста һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Жәмәгать бәдрәфләре территорияләрендә урналар чистартылган булырга тиеш;

2) зират территориясендә калдыклар өчен контейнерлар һәм чүплекләр чистартылырга тиеш. Калдыклар тулган саен, кимендә 3 көнгә бер тапкыр чыгарылырга тиеш;

3) жиңерелгән һәм аварга торган агачларның булуы рәхсәт ителми. Аварга торган агач ачыкланганнан соң бер тәүлек эчендә ул юк ителергә тиеш;

4) шәхесләре ачыкланмаган яки карап тотылмаган каберләр пычрактан һәм чүп-чардан чистартылырга, калкулык һәм кабер ташы белән жиһазландырылырга тиеш.

91. Кышкы чорда жирләү урыннарын карап тоту үзенчәлекләре:

1) зиратларның үзәк юллары, керү юллары, тротуарлар киңәйтелергә һәм кардан чистартылырга тиеш. Бозы булмаган тигез кар катламы булу рәхсәт ителә;

2) үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә тиеш. Юл һәм тротуарларның машиналар йөрү өлеше кар явып үткәннән соң ук эшкәртелә башларга тиеш;

3) беренче чиратта карны үзәк һәм керү юлларынан чыгару, бозны вату һәм кар-боз катнашмасын чыгару зарур;

4) жирләү урыннарында жәяүлеләр зонасында бозлавыкка каршы материаллар куллану, юллардан чистартылган кар һәм бозны каберләргә, газоннарга, куакларга өеп кую рәхсәт ителми.

92. Жәйге чорда жирләү урыннарын карап тоту үзенчәлекләре:

1) үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар, каберләр арасындагы юллар һәм жирләү урыннарында башка гомуми файдаланудагы территорияләр төрле пычрактан чистартылырга тиеш;

2) яшел утыртмаларны санитар кисү, чүп булып үскән үсемлекләргә юк итү чаралары ел саен башкарылырга тиеш.

93. Күмү урынын, кабер өстендәге корылманы (төреләр, һәйкәлләр, плителәр, склеплар һ.б.) карау, чәчәкләр һәм декоратив куаклар утырту, аны карап тоту, мәжбүри санитар таләпләрне үтәп, вафат булган затның ире (хатыны), туганнары, законлы вәкиле яки башка зат тарафыннан башкарыла.

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау стоянкаларын карап тоту

94. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау урыннары гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, шулай ук әлеге Кагыйдәләр нигезендә стоянкалар урнаштыру өчен бирелгән жир кишәрлеге милекчесе (алга таба - хужасы) тарафыннан башкарыла.

95. Милекченең бурычлары:

- 1) стоянканың бөтен периметрын механик йогынтыларга һәм тышкы мохит йогынтысына тотрыклы булган коймалап кую;
- 2) стоянка коймаларының тиешле техник торышын, аларның пычрактан, кардан, боздан, мәгълүмат-басма продукциядән вақытында чистартылуын тәэмин итү;
- 3) стоянка территорияләрендә һәм аңа яқын территорияләрдә материаллар, сүтелгән транспорт, төрле конструкцияләр саклау рәхсәт ителми;
- 4) стоянка территорияләрен гамәлдәге нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә туры килә торган тигез яктылыклы тышкы яктырткыч белән жиһазлау;
- 5) стоянка территорияләрендә ягулык-майлау материаллары агып торган автомобильләр кую һәм автомобильләрне юу рәхсәт ителми;
- 6) стоянка территорияләрендә санитар һәм янгынга каршы кагыйдәләргә үтәү.
- 7) стоянка территорияләрен даими рәвештә санитар эшкәртү һәм чистарту, калдыкларны жыю өчен контейнерлар (чүплекләр) кую, каты коммуналь калдыкларны, карны даими рәвештә чыгаруны тәэмин итү;
- 8) инвалидларның стоянкалар территориясенә тоткарлыксыз үтеп керүен тәэмин итү һәм инвалидларның махсус автотранспорт чараларын кую өчен кимендә 100/0 урын (әмма бер урыннан да ким булмаган санда) бүлеп бирү (анда башка автотранспорт чараларын кую тыела). Инвалидлар "Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында" 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясы нигезендә махсус автотранспорт чараларын парковкалау урыннарыннан бушлай файдаланалар.

Жирлек территориясен бәйрәмчә бизәү

96. Жирлек территориясен бәйрәмчә бизәү дәүләт һәм башка бәйрәмнәр, истәлекле вакыйгалар белән бәйле чаралар үткәру вақытында башкарыла.

Бәйрәмчә (вакыйга) бизәү чараларга бәйле рәвештә дәүләт һәм муниципаль флаглар, лозунглар, гирляндалар, афишалар, паннолар урнаштыруны, декоратив элементлар һәм композицияләр, стендлар, трибуналар, эстрада урнаштыру, шулай ук бәйрәм (вакыйгалар) яктырткычларын (утлы гирляндалар һәм элементлары, сеткалар, күләмле яктылык композицияләре, ут проекцияләре һ.б.) үз эченә ала. Бәйрәм (вакыйга) бизәлеше конструкцияләре аерым торучы бина һәм (яки) корылма фасадындагы конструкцияләр рәвешендә урнаштырыла ала.

Бәйрәмчә бизәлеш элементларын ясаганда һәм урнаштырганда юл хәрәкәтен көйләүнең техник чараларын төшерергә, жимерергә һәм аларны күрү мөмкинлеген начарайтырга ярамай.

IV. Жирлек территорияләрен чистарту тәртибе, төзекләндерү эшләре исемлеге һәм аларны үтәү, жирлек территориясен жыештыру һәм карап тотуга карата гомуми таләпләр

97. Жирлек территориясен жыештыру һәм карап тоту вақыты:

1) жәйге чорда - 15 апрельдән 14 октябрьгә кадәр;

2) кышкы чорда - 15 октябрьдән 14 апрельгә кадәр.

Өлеге срокларга һава шартларына бәйле рәвештә Башкарма комитет тарафыннан төзәтмәләр кертелергә мөмкин.

97. Авыл жирлеге территориясен жыештыру үткәру юлы белән башкарыла торган эшләр:

1) жирлек территориясен карап тоту, жыештыру буенча системалы эшләр;

2) Башкарма комитетның хокукый актлары нигезендә бердәм массакүләм чаралар (өмәләр).

98. Жәйге чорда жирлек территориясен жыештыру, юу, су сибү һәм башка эшләр башкару максатыннан башкарыла торган эшләр:

1) ясалма өслекле территорияләргә себерү (коры һава шартларында су сибү), урам-юл челтәре объектларының, ясалма өслекле, яңгыр канализациясе белән тәэмин ителгән

башка территорияләрнең тузанын һәм юл катламнарын юдыру. Юл катламнарын, майданнарны, тротуарларны һәм ясалма өслекле башка территорияләрне юу катламның бөтен киңлегендә башкарыла;

2) яңгыр сулары канализациясенә рәшәткәсен чистарту;

3) чүпне бөтен территориядән жыю;

4) ел саен 1 июньгә кадәр кече архитектура формаларын, бакча һәм урам җиһазлары, урналар, спорт һәм балалар майданчыклары, коймалар, бордюрларны буяу;

5) гомуми файдаланудагы территорияләрдә даими рәвештә үләнне чабу (үлән 15 см дан артык озынлыкта булганда), файдаланылышы чикләнган һәм махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләрдән тыш, чабылган үләнне тәүлек эчендә жыештыру;

6) тәүлегенә бер тапкыр коелган яфракларны жыю һәм чыгару;

7) юганнан соң бордюр лотокларын чүптән арындыру.

100. Гомуми файдаланудагы территорияне кышкы чорда жыештыру:

1) юл өслекләрен һәм тротуарларны кардан, боздан һәм чүп-чардан чистарту;

2) тайгак яки бозлавык булганда жәяүлеләр зоналарына, баскычларга ком сибү, юл катламнарын бозлавыкка каршы материал белән эшкәртү;

3) язгы чорда карны көпшәкләндерү һәм кар суларын агызуны оештыру.

101. Жирлек территориясендә башкарыла торган жыештыру эшләренең технологиясе һәм режимы һава шартларына бәйсез рәвештә транспорт чаралары һәм жәяүлеләрнең тоткарлыксыз хәрәкәтен тәэмин итәргә тиеш.

102. Кышкы чорда тротуарларны, жир өсте кичүләрен, баскычларны жыештыру үзенчәлекләре:

1) кар күп яуган чорда тротуарлар, жир өсте кичүләре, баскычлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртеләргә һәм чистартылырга тиеш;

2) бозлавыкка каршы материаллар белән беренче чиратта баскычлар, аннары тротуарлар эшкәртелә.

3) бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртү вакыты бозлавык барлыкка килү ачыкланганнан соң дүрт сәгатътән дә соңрак башкарылмаска тиеш;

4) пычрак калдыклар һәм химик реагентлар белән пычранмаган көпшәк карны, яшел утыртмаларны сакланганда һәм кар суларын агызуны тәэмин иткәндә, газон яки бу максатлар өчен алдан билгеләнгән урыннарда өяргә рөхсәт ителә.

103. Жирлек территориясендә рөхсәт ителми:

1) урамнарны, майданнар, яшел утыртмалар булган урыннар, скверлар, парклар, газоннар, пляжлар һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләрне чүпләү;

2) гамәлдәге законнар нигезендә жирләү урыннарыннан читтә гомуми файдалану территорияләрендә мемориаль корылмалар (истәлекле корылмалар, чардуганнар) урнаштыру;

3) әлеге максатлар өчен каралмаган урыннарда, шул исәптән муниципаль жәмәгать транспорты маршрутларының соңгы пунктларында салонны юу, чистарту һәм транспорт чараларына техник хезмәт күрсәтү;

4) биналар һәм корылмалар, һәйкәлләр, мемориаль такталар, агачлар, куаклар, кече архитектура формалары һәм башка төзекләндерү элементларын җимерү һәм зыян китерү, шулай ук аларны үзбелдекле үзгәртеп кору һәм урнаштыру;

5) жәмәгать транспортын көтү тукталышларында, стеналарда, баганаларда, коймаларда (киртәләрдә) һәм бу максатлар өчен каралмаган башка объектларда мәгълүмат-басма продукция, граффити урнаштыру;

6) бирелгән жир кишәрлекләре чикләреннән һәм (яки) киртәләреннән читтә күчемле мөлкәт саклау;

7) сәнәгать товарларын һәм башка сәүдә предметларын тротуарларда, газоннарда, юлларда урнаштыру;

8) карны билгеләнмәгән урыннарда өю;

9) тимер-бетон блоklar, баганалар, коймалар, шлагбаумнар куеп, юл һәм тротуарларны үзбелдекле ябып кую.

10) калдыкларны, чүп-чарны һәм башка төрле калдыкларны турыдан-туры кырларга, бакчаларга, урманнарга, сазлыкларга, паркларга, газоннарга, су объектларына һәм аларның яр буе сак полосаларына һәм башка билгеләнмәгән урыннарга чыгару һәм ташлау. Чүп-чар ташлаганда машина йөртүченең үзе белән, хәрәкәт маршрутын һәм калдыкларны тапшыру урынын күрсәтеп, документлары булырга тиеш. Маршруттан тайпылу рәхсәт ителми.

Жирлек территориясендә калдыклар (чүп-чар, кар, жир һ.б.) моның өчен билгеләнгән урыннардан читтә ташланган очракта, мондый хокук бозуларга юл куйган затлар ачыкланган житешсезлекләргә 10 көннән дә артмаган срокта бетерү буенча чаралар күрә.

104. Рәхсәтсез урыннарда калдыклар ташлаган затлар әлеге территорияне үз хисабына жыештырырга һәм чистартырга, кирәк булганда, жир кишәрлеген рекультивацияләргә тиеш. 20 тәүлек эчендә калдыкларны ташлаучы кеше табылмый икән, аларны юкка чыгару әлеге территорияне жыештыру өчен җаваплы оешмага йөкләнә.

105. Муниципаль милектә булган жир кишәрлекләрендә (территорияләрдә) барлыкка килгән рәхсәтсез чүплекләргә бетерү вәкаләтле орган тарафыннан тәэмин ителә.

Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын жыештыру

106. Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын (алга таба - юллар) жыештыру машиналар йөрү өлешен, тротуарларны, туктау урыннарын, жәмәгать транспортын көтү тукталышларын (парковка кесәләрен), ясалма юл корымаларын даими чистарту, кар һәм боздан арындыруны үз эченә ала.

107. Язгы-жәйге чорда юлларны жыештыру юуны, су сибүне, тузанны бетерүне үз эченә ала.

Көзге-кышкы чорда юлларны жыештыру чүп-чардан, кар һәм боздан арындыруны, юлларга ком-тоз катнашмасы сибүне, тротуарларга коры ком сибүне күздә тоту.

108. Юл буенда урнашкан чүп савытларын чистарту көненә бер тапкырдан да ким булырга тиеш түгел, ә тукталыш мәйданчыкларында көнгә ике тапкыр башкарыла.

109. Жәмәгать транспортын көтү павильоннары юылган, буялган, рәхсәтсез ябыштырылган мөглүмати-басма продукциядән, граффитидан арындырылган булырга тиеш. Кышкы чорда кардан чистартылырга тиеш.

110. Аерым элементлар буенча юлларны жәйге жыештыру буенча таләпләр:

1) машиналар йөрү өлеше төрле пычрактан тулысынча чистартылырга тиеш. Жәйге салу линияләре белән билгеләнгән күчеш, резерв полосалары ком һәм вак чүп-чарлардан даими чистартылырга тиеш;

2) ике метрлы лоток зоналары комлы һәм пычрак булырга тиеш түгел. Махсус машиналарның эш цикллари арасында ком һәм төрле вак-төяк чүп-чар белән берникадәр пычрану рәхсәт ителә.

3) юл кырыйлары зур габаритлы калдыклардан һәм башка чүп-чарлардан чистартылырга тиеш;

111. Юлларны кышкы жыештыру буенча таләпләр:

1) кышкы чорда юлларны жыештыру түбәндәгеләргә үз эченә ала:

2) юлларның машина йөрү өлешен, жәмәгать транспортын көтү тукталышларын кардан һәм боздан чистарту, карны себерү, өеп кую һәм чыгару;

112. Рәхсәт ителми:

1) юл йөрү өлешен жыештыручы зат белән килешү булмаганда һәм шулай ук 8.00 сәгәттән соң тротуарларга, юллар һәм аларның машиналар йөри торган өлешенә квартал эчендәге юллардан, ишегалды территорияләреннән, предприятие, оешма территорияләреннән, төзелеш мәйданчыкларыннан, сәүдә объектларыннан кар чыгару;

2) тротуарларда, жәмәгать транспортын көтү тукталышларында, паркларда, скверларда, ишегалларында һәм башка жәяүлеләр зоналарында һәм яшел утыртмалар

булган территорияләрдә бозлавыкка каршы реагент сыйфатында техник тоз һәм сыек хлорлы кальций куллану;

3) пычрак ком-тоз катнашмаларын, шулай ук ватылган бозны газоннарغا, чәчәкләргә, куакларга һәм башка яшел утыртмаларга салу;

4) карны билгеләнгән тәртиптә килештерелмәгән урыннарға өю;

5) кар өемнәре ясау;

6) юллар һәм урамнар киселешендә бер биеклектә һәм тимер юлны аркылы чыгу урыннары янында өчпочмаклы күз күреме зонасында;

7) жәмәгать транспортын көтү тукталышыннан 20 метрга якынарак;

8) транспорт коймалары яки биек бордюр белән жиһазландырылган юл участокларында;

9) тротуарларда;

10) якин-тирә территорияләргә керү юлында;

11) автомобиль тәгәрмәчләре белән пычрату;

12) грунт, чүп-чарны, юеш төзелеш материалларын, киселгән агачларны брезент яки юлларны пычратуны булдырмый торган башка материал белән капламыйча ташу, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм эретмәләрне (шул исәптән цементлы-комлы эремәне, известь, бетон катнашмаларын) транспорт белән чыгару.

Ял итү урыннарын төзекләндерү һәм жыештыру

113. Ял итү һәм кешеләр күп жыела торган урыннарға түбәндәгеләр керә:

1) жирлек урманнарында, пляжларда оештырылган мәйданнар, парклар, скверлар, бульварлар, яр буйлары;

2) актив ял итү һәм тамаша чаралары урыннары-стадионнар, уен комплекслары, сәхнә мәйданчыклары һәм башкалар;

3) сәүдә объектлары территорияләре (вакляп сату базарлары, сәүдә комплекслары, стационар булмаган вакляп сату челтәре объектлары комплекслары), жәмәгать туклануы, социаль-мәдәни билгеләнештәге, көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары территорияләре;

4) административ һәм ижтимагый биналар, учреждениеләр янындагы территорияләр.

114. Паркларны, скверларны, бульварларны, яр буйларын һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләрне жыештыру:

- кышкы чорда паркларда, бакчаларында, скверларда, бульварларда һәм башка ял итү зоналарында юлларны чистартканда, яшел үсентеләрнең сакланышы һәм кар сулары агыны тәэмин иткән очракларда, алдан ук шушы максатлар өчен билгеләнгән урыннарға вакытлыча кар туплау рәхсәт ителә.

115. Вакляп сату базарларын жыештыру һәм санитар карап тоту:

1) вакляп сату базарлары территорияләре (алга таба - базар) төзекләндерелергә, бәдрәфләр, хужалык һәм контейнер мәйданчыклары, контейнерлар һәм урналар белән жиһазландырылырга, аларда каты өслек һәм яңгыр һәм кар сулары агу урыны, шулай ук сүүткәргеч һәм канализация булырга тиеш;

2) базар территориясен төп жыештыру аны япканнан соң башкарыла. Көндөз каты көнкүреш калдыклары белән тулган чүп жыйгычларны чистарталар;

3) елның жәйге чорында базар территориясендә мәжбүри рәвештә атна саен юеш жыештыру башкарыла;

4) базар территориясә чүп савытлары белән 40 кв. м мәйданда бер урна исәбеннән жиһазландырыла, шул ук вакытта алар арасында прилавка линиясә буйлап ара 10 метрдан артмаска тиеш;

116. Базар территориясендә һәм аның янында урнашкан оешмалар, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, киосклар, сәүдә палаткалары һәм павильоннары эшчәнлегә каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү төземичә генә эшләве рәхсәт ителми.

117. Сәүдә һәм (яки) жәмәгать туклануы урыннарын жыештыру һәм санитар карап тоту:

1) сәүдә һәм (яки) жәмәгать туклануы объектлары территорияләрен тулысынча жыештыру тәүлегенә ике тапкырдан да ким башкарылырга тиеш). Көндөз калдыклар белән тулган чүплекләр һәм чүп жыйгычлар чистартыла;

2) сәүдә һәм (яки) жәмәгать туклануы объектларына керү юлында икедән дә ким булмаган бертөслә чүп савыты куела;

3) вакытлыча урам сәүдәсе урыннарында яқындагы территория 10 м радиуста чистартыла. Контейнерларны һәм товарларны газоннарда һәм тротуарларда сакларга рөхсәт ителми.

4) калдыкларны вакытында чыгару тәэмин ителә.

118. Башка сәүдә майданчыклары, стационар булмаган ваклап сату чөлтәре, социаль-мәдәни билгеләнештәге объектлар территорияләрен жыештыру елның жылы вакытында алар ябылганнан соң башкарыла. Агымдагы жыештыру көн дәвамында башкарыла. Көндөлек көнкүреш калдыкларын чыгару тәэмин ителә.

119. Халык күпләп ял итә торган урыннарны төзекләндерү:

1) кешеләрнең күпләп ял итү һәм яшәү урыннары территориясендә төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге каты өслекләрдән, яшелләндерү, эскәмияләр, чүп-чар өчен урналар һәм контейнерлар, урам техник жиһазлары, яктырту жиһазлары, архитектура-декоратив яктырту жиһазлары, яшелләндерү участкаларын, саклау элементларын (металл коймалар, махсус каплагычлар) үз эченә ала;

2) кешеләр күпләп ял итә торган һәм күңел ача торган барлык территорияләрдә, пляжлардан тыш, каты өслек яки утыртылган үлән яки яшел утыртмалар булырга тиеш;

3) ял итү һәм кешеләр күпләп жыела торган территорияләрдә яшелләндерү участкаларын чөчәк түтәлләре, газоннар, ялгыз яки төркемле үсемлекләр, вертикаль, күп яруслы үсемлекләр белән яшелләндерүнең мобиль формалары рәвешендә планлаштырырга кирәк;

4) кешеләр күпләп ял итү һәм күңел ачу урыннары эшли торган бәдрәф кабиналары белән тәэмин ителергә тиеш;

5) фонтан, буалар, елга ярлары, ял итү урыннары пычранган саен чистартылырга тиеш;

6) массакуләм чаралар үткәргәндә, аларны оештыручылар чараны үткөрү урынын жыештыруны һәм төзекләндерү эшләрен торгызуны тәэмин итәргә тиеш. Чараны үткөрү урынын жыештыру һәм төзекләндерү эшләрен торгызу тәртибе чараны үткөрүгә тиешле рөхсәт алу стадиясендә билгеләнә.

120. Халык күпләп ял итә торган территорияләрдә түбәндәгеләр рөхсәт ителми:

1) билгеләнмәгән урыннарда сәүдә жиһазлары саклау;

2) территорияне житештерү һәм куллану калдыклары белән чүпләү;

3) автотранспорт чараларын юу һәм ремонтлау, файдаланылган ягулык-майлау сыеклекларын агызу;

4) автостоянкалар, гаражлар, аттракционнар оештыру, билгеләнгән тәртипне бозып реклама конструкцияләре урнаштыру;

5) газоннар, табигый һәм ясалма яшелләндерү объектларын зарарлау;

6) кече архитектура формалары күчерү һәм вату;

7) су, квас һәм сыра цистерналарыннан сыек продукт калдыкларын тротуарларга, газоннарга һәм юлларга агызу;

8) автотранспорт чаралары өчен рөхсәтсез түлөүле парковкалар оештыру;

9) стационар булмаган объектларны үзбелдекле урнаштыру;

10) тротуарларның асфальт-бетон өслеген, якин-тирә яшел зоналарның һәм территорияләрне төзекләндерүнең башка элементларының бөтенлеген бозу;

11) территориядә сәүдә-суыткыч жиһазлары урнаштыру;

12) идарәче оешмалар белән каты коммуналь калдыкларны жыю өчен килешү булмаса, халыктан каты коммуналь калдыкларны жыю өчен билгеләнгән контейнерларга (бункерларга) чүп-чар тутыру;

13) тротуарларны корылмалар һәм башка җайланмаларның тимер-бетон блоклары, багана, коймалар, шлагбаумнар урнаштыру юлы белән рөхсәтсез каплау;

14) сәүдә объектнан читтә товар кую;

15) учак ягу, шул исәптән ачык ут куллануны күздә тоткан чаралар үткөрү, мангаллар һәм ачык ут ярдәмендә ризык эшкәртү өчен башка җайланмалар куллану.

Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен җыештыру, карап тоту һәм төзекләндерү

121. Йорт яны территориясен җыештыру:

1) җыештыру түбәндәге тәртиптә үткәрелергә тиеш: тротуарларны, жәяүлеләр юлларын (бозлавык һәм тайгак булган очракта - ком сибү), ә аннары ишегалды территорияләрен җыештыру;

2) җыештыру, кар яву вакытында башкарыла торган кар чистартудан тыш, эшләр 8.00 сәгаткә кадәр башкарыла.

Механикаштырылган җыештыруны машина 4 км/сәг. тизлектә барганда, көндөзгә вакытта үткәргә рөхсәт ителә.

122. Жәйге җыештыру:

1) йорт яны территорияләрен жәйге җыештыру: себерү, юу яки су сиптерү, махсус машиналар ярдәмендә күбесенчә иртән, соң, кичке сәгатләрдә башкарылырга тиеш;

2) тротуарларның лотоклы полоса белән чиктәш ачык урыннарын гына һәм биналардан урамның машиналар йөрү өлешенә таба юнәлештә юарга кирәк;

3) көннең эссе вакытында тротуарларга су сибү кирәк булган саен, әмма тәүлегенә кимендә ике тапкыр башкарылырга тиеш.

123. Кышкы җыештыру:

1) түбәләрдә тупланган кар вакытында җиргә ташланырга һәм лотоклы полосага салынырга, ә киң тротуарларда - өемнәргә җыелырга тиеш;

2) җыештырыла торган кар тротуарлардан машиналар йөри торган өлешкә - лотоклы полосага, ә ишегалларында-жыелу урыннарына салынырга тиеш;

3) квартал эчендәге юллардан чыгарылган карны борт ташына параллель рәвештә урнашкан өемнәргә салырга яки роторлы кар чистарткычлар ярдәмендә юл буйлап урнаштырырга кирәк;

4) 6 метрдан артык киңлектәге тротуарларда, урамнарның машиналар йөри торган өлешенән газоннар белән аерып алынган урыннарда карны алга таба чыгару өчен тротуар уртасына таба салырга рөхсәт ителә;

5) тротуарларда карны өемнәргә салу кар явып узганнан соң алты сәгаттән дә соңга калмыйча, ә калган территорияләрдә 12 сәгаттән дә соңга калмыйча төгәлләнергә тиеш;

6) ишегалларында, квартал эчендәге юлларда, газоннарда һәм жәяүлеләрнең ирекле хәрәкәтенә һәм автотранспортның йөрүенә комачауламый торган ирекле территорияләрдә, яшел зоналарны саклаганда һәм кар суларын агуны тәэмин иткәндә, ком-тоз катнашмалары белән пычранмаган карны салу рөхсәт ителә;

7) тротуарларны һәм квартал эчендәге юлларны кулдан чистартканда кар тулысынча кырып җыелырга тиеш. Камилләштерелгән өслекләр булмаганда, аны алга таба тыгызлау өчен кар катламы калдырып җыештырырга кирәк;

8) тайгак булганда, юл катламнарын ком-тоз катнашмасы белән эшкәртү норма буенча метрга 0,2-0,3 кг исәбеннән сиптереп башкарылырга тиеш;

9) бозлы урыннарны чистартканнан соң барлыкка килгән калдыклар газонга, агачлар астына яисә ачык грунтка эләкмичә чыгарылырга тиеш.

124. Яз җитү белән башкарыла торган эшләр:

1) кар суларын агу өчен кирәк булган канауларны юдырту һәм чистарту;

2) кар суын системалы рәвештә люкларга һәм яңгыр челтәренең кабул итү коеларына кудыртыу;

3) кар эреп беткәннән соң ишегалды территорияләрен калган кардан, боздан һәм чүп-чардан чистарту.

125. Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен карап тоту:

1) күпфатирлы йортның йорт яны территориясен (алга таба-йорт яны территориясен) карап тоту түбәндәгеләрне үз эченә ала:

2) даими жыештыру;

3) люкларны ремонтлау һәм чистарту, кар һәм яңгыр сулары коеларын, дренажларны рәшәткәләү;

4) янгын вакытында инженерлык челтәрләренең күзәтү коеларын су белән тәэмин итү чыганаclarына (гидрантларга, сулыкларга һ.б.) тоткарлыксыз керү мөмкинлеген булдыру;

5) каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыклары жыю һәм чыгару;

6) яшелләндерү һәм булган яшел утыртмаларны тәрбияләү;

7) кече архитектура формаларынын карап тоту, ағымдагы һәм капитал ремонт эшләре башкару.

126. Калдыкларның барлык төрләре контейнер майданчыкларына куелган су үткәрми торган капкачлы контейнерлар һәм бункерларга тиешле нормаларга туры китереп һәм тиешле күләмдә салынырга тиеш.

127. Күпфатирлы йортларда яшәүче гражданның бурычлары:

1) йорт яны территорияләрендә чисталык һәм тәртип сакларга;

2) каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны йорт яны территорияләрендә урнашкан махсус контейнерларга һәм махсус майданчыкларга гына ташларга.

128. Идарәче оешмалар түбәндәгеләрне тәэмин итәргә тиеш:

1) каты көнкүреш калдыклары өчен контейнерлар урнаштыру, канализациясез биналарда сыек көнкүреш калдыклары өчен жыентыклар ясау;

2) каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны расланган график нигезендә чыгару;

3) контейнерлар (бункерлар) һәм контейнер майданчыкларын, аларга керү урыннарын чиста һәм төзек хәлдә тоту;

4) подъездларга керү юлларын чүп-чардан арындыру, эскәмияләр урнаштыру һәм аларны вакытында чистарту;

5) тайгак участкаларны ком - тоз һәм (яки) бозлавыкка каршы махсус катнашмалар белән эшкәртү;

6) яшел утыртмаларны һәм газоннарны саклау һәм карап тоту;

7) тышкы яктырту чараларын төзек хәлдә тоту һәм аларны караңгы төшү белән кабызу.

129. Йорт яны территориясендә рәхсәт ителми:

1) яфрактарны, калдыкларның теләсә нинди төрләрен һәм чүп-чарны яндыру;

2) киём-салым, келәмнәр һәм башка предметларны хужалык майданыннан читкә әлеп кую;

3) контейнер майданчыкларына керү юлларын каплау;

4) урам һәм юлларның машиналар йөри торган өлешенә, тротуарларга, газоннарга һәм яшел зоналарга контейнерлар (бункерлар) кую;

5) билгеләнгән тәртипне бозып, йорт яны территорияләренең коймаларын үзбелдекле урнаштыру;

6) ишегалды корылмаларын үзбелдекле төзү;

7) йорт яны территориясен металл, көнкүреш һәм төзелеш калдыклары һәм материаллар, шлак, көл һәм башка житештерү һәм куллану калдыклары белән чүпләү;

8) ташландык сулар түгү, калдыклар һәм чүп-чар ташлау;

9) автотранспорт чараларын кую өчен түләүле стоянка оештырыу;

10) тимер-бетон блоklar, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, объектлар, корылмалар һәм башка жайланмалар урнаштыру юлы белән квартал эчендәге юлларны рөхсәтсез каплау;

11) автомашиналар юу, ягулык һәм майлау материалларын агызу, тормоз һәм двигательләр ремонтлау, тавыш көйләү эшләре башкару;

12) кешеләр сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясый торган теләсә нинди эшләр башкару;

13) сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре, палаткалар, киосклар, лареклар, мини-базарлар, павильоннар, жәйге кафелар, житештерү объектлары, автомобильләр, көнкүреш техникасын, аяк киemen вак-төяк ремонтлау предприятиеләре, автостоянка урнаштыру;

14) транспорт белән йорт яны территориясенең ишегалды эчендәге юлларыннан бару;

15) учак ягу, шул исәптән ачык уттан файдалануны күздә тоткан чаралар үткөрү, мангаллар һәм ачык ут ярдәмендә ризык эшкәртү өчен башка жайланмалар куллану.

16) ел фасылына карамастан, транспорт чараларын, шул исәптән сүтелгән (төзек булмаган) яшелләнделерелгән территорияләргә, балалар, спорт һәм хужалык майданчыкларына кую.

Тиешле тәртиптә төзелгән һәм дәүләт кадастр исәбенә куелган жир кишәрлекләренең милекчеләре, әгәр Россия Федерациясе законнарында каралган мәжбүри таләпләренә бозмасалар, стационар булмаган сәүдә объектлары урнаштырырга мөмкин.

130. Идарәче оешмалар тәэмин итәргә тиешле эшләр:

1) яшел зоналарның сакланышын һәм бөтенлеген тәэмин итү;

2) жәй көне коры һава шартларында газон, чөчәк түтәлләре, агачлар һәм куакларга су сибү;

3) төзелеш материалларын, ком, чүп-чар, кар һәм боздан арындырып, газоннарның сакланышын һәм бөтенлеген тәэмин итү;

4) агач һәм куакларны юллар чөлтөрөн үзгәртү һәм жиһазлар урнаштыру белән бергә, агротехник шартларны үтәп, билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проектлар буенча гына утырту.

131. Йорт яны территориясен төзекләндерү:

1) һәр йорт территориясендә түбәндәгеләр булырга тиеш:

2) киём-салым, келәмнәр һәм көнкүреш әйберләре киптерү өчен хужалык майданчыгы;

3) өлкәннәр өчен ял итү майданчыгы;

4) балаларның жәйге һәм кышкы ялы өчен кирәкле яшелләнделерелгән, кече архитектура формалары булган, кирәкле жиһазлар белән тәэмин ителгән уен һәм спорт майданчыклары.

132. Әгәр территориянең күләме мөмкинлек бирә икән, участок чикләрендә этләренә йөртү өчен майданчык булырга мөмкин.

133. Йортлар подъездлары каршындагы майданчыклар, юлның машиналар йөрү өлешләре һәм жәяүлеләр юллары каты өслекле булырга тиеш. Каты өслек ясаганда кар һәм яңгыр сулары агып китү мөмкинлеге каралырга тиеш.

134. Торак йортларга урнаштырылган жәмәгать билгеләнешендәге биналарданың йортның торак өлешеннән изоляцияләнгән керү юллары булырга тиеш, шул ук вакытта персонал автотранспорты ишегалды территориясеннән читкә куелырга тиеш.

135. Жәмәгать өчен билгеләнгән биналарга тәрәзәләр һәм фатирларга керү урыннары урнашкан торак йорт ишегалды ягыннан материаллар, продукция төяү рөхсәт ителми. Төяү эшләрен торак йортларның тәрәзәләре булмаган ян ягыннан, жир асты тоннельләреннән яки ябык дебаркадерлардан, юллар ягыннан башкарырга кирәк.

136. Транспорт чараларын квартал эчендәге территорияләрдә урнаштыру кешеләр, шулай ук жыештыру һәм махсус техника йөрерлек булырга тиеш.

Шәхси торақ төзелеш территорияләрен жыештыру

137. Торақ йорт хужалары жир кишәрлеген көн саен жыештыралар (шул исәптән кардан), үләнне вакытында чабалар (15 см дан артык озынлыкта булганда) һәм чабылган үләнне тәүлек дэвамында жыялар.

138. Рәхсәт ителми:

1) йорт биләмәсеннән читкә кар чыгару, чүп-чар ташлау, йорт тирәсенә сыек көнкүреш калдыклары агызу;

2) кар һәм ватылган бозны ишегалды территориясеннән юлларның йөрү өлешенә чыгару;

3) йорт территориясеннән читтә төрле калдыклар һәм чүп-чар яндыру;

4) йорт яны территориясендә үзбелдекле коймалар кую;

5) якин-тирә территорияне металл, көнкүреш һәм төзелеш калдыклары һәм материаллар, шлак һәм көл һәм башка житештерү һәм куллану калдыклары белән чүпләү;

6) юлларны корылмалар һәм башка жайланмаларга тимер-бетон блоклар, багана, коймалар, шлагбаумнар урнаштыру юлы белән үзбелдекле каплау;

7) кешеләр сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясый торган теләсә нинди башка эшләр башкару.

Территорияне төзекләндерү элементларына таләпләр

139. Территорияне төзекләндерүнең аерылгысыз компоненты булган территорияне төзекләндерү элементлары булу гамәлдәге закон таләпләренә туры китереп проект документларында эшләнәргә һәм каралырга тиеш.

Мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан территорияне төзекләндерү элементларына проект документлары мәдәни мирас объектларын саклау, куллану, популярлаштыру һәм дәүләт тарафыннан саклау өлкәсендә вәкаләтле органнар белән килештерелә.

Территорияне озак яки даими файдаланудагы стационар төзекләндерү элементлары аларны кулдан күчерү мөмкинлеген булдырмас өчен беркетеләргә тиеш.

140. Төзекләндерү элементларын карап тоту, аларны торгызу һәм ремонтлау эшләрен дә кертәп, төзекләндерү элементлары хужалары башкара.

Яшелләндерү

141. Яшел үсентеләр территорияне төзекләндерүнең мәжбүри элементы булып тора.

Төзекләндерү эшләрен башкарганда яшел үсентеләрне мөмкин кадәр саклап калырга кирәк.

142. Жирлек территориясендә яшелләндерүнең ике төре кулланылырга мөмкин: стационар - үсемлекләргә грунтка утырту һәм мобиль - махсус күчмә савытларга утырту (контейнерлар, вазоннар һ.б.)

Стационар һәм мобиль яшелләндерү архитектура-ландшафт объектларын (газоннар, бакчалар, чәчәк түтәлләре, куаклар һәм агачлар) төзү өчен рельефның табигый һәм ясалма элементларында, түбәләрдә (түбә яшелләндерү), биналарның һәм корылмаларның фасадларында (вертикаль яшелләндерү) кулланалар.

143. Яшелләндерү объектларын карап тоту - ул яшел утыртмаларны һәм яшелләндерелгән территорияләргә төзекләндерү элементларын карап тоту, зур булмаган деформацияләргә һәм күләмле корылмаларның конструктив элементларын килгән зыянны бетерү, шулай ук жәйге һәм кышкы чорда күчмә кече формаларны жыештыру эшләре комплексы.

Яшелләндерү объектларында эшләр башкаруга карата таләпләр:

1) яшеллэндерү объектлары янында төзелеш майданнарын оештырганда проектта билгелэнгән яшел утыртмаларның бөтенлеген саклау буенча чаралар күрергә кирәк. Агачларның аскы киң ботакларын кисү, агач кәүсәләрен саклау максатында бөйләү, киртәләп алу, куаклар ябалдашларын бөйләү, юллар һәм транспорт чаралары һәм башка техника стоянкалары янында урнашкан утыртмалар астындагы җиргә тыгызланмасын өчен вак таш салу;

2) территорияне вертикаль планлаштыру, җир асты коммуникацияләрен салу, юллар, тротуарларны төзекләндерү яшеллэндерү алдыннан төгәлләнергә тиеш;

3) туфрак катламын бозу белән бәйләү ремонт, төзелеш һәм башка эшләр башкарганда туфракның уңдырышлы катламын читкә алып торырга һәм аны киләчәктә файдалану өчен сакларга кирәк. Югарыда күрсәтелгән эшләргә башкару тәмамланганнан соң, бозылган җир кишәрлекләрен һәм утыртмаларны яңадан торгызырга кирәк. Торгызу эшләре эшләр башкару проектында каралырга тиеш;

4) яфракларны һәм үләнне күчкә җыярга һәм киләчәктә компост ясарга яки билгелэнгән тәртиптә чыгарырга кирәк.

144. Яшеллэндерү объектларын карап тоту - яшел утыртмаларны һәм яшеллэндерелгән территорияләргә төзекләндерү, зур булмаган кимчелекләрне бетерү, шулай ук жәйге һәм кышкы чорда күчмә кече формаларны җыештыру.

Яшел утыртмалар хужаларының бурычлары:

1) яшел утыртмаларның сакланышын һәм аларны квалификацияле карауны тәмин итү;

2) елның жәй айларында коры һава шартларында газоннар, чәчәк түтәлләре, агачлар һәм куакларга су сибүне тәмин итү;

3) газоннарның сакланышын һәм бөтенлеген тәмин итү;

4) сулыклар булган очракта, яшеллэндерү объектларында аларны чиста тотарга һәм аларны 10 елга бер тапкырдан да ким булмаган ешлыкта капитал чистарту;

145. Яшеллэндерелгән территорияләрдә рөхсәт ителми:

1) эшчәнлеген һәм хезмәт күрсәтүне тәмин итү өчен билгелэнгән төзелешләрдән тыш, төзелеш эшләргә башкару;

2) үзбелдекле агач һәм куаклар утырту, газоннарны һәм чәчәклекләргә юк итү;

3) агачларга һәм башка яшел утыртмаларга гамак, таган, турниклар, кер юу өчен бау, реклама һәм мәгълүмат щитлары һәм табличкалар, реклама һәм башка мәгълүмат урнаштыру өчен билгелэнгән конструкцияләр, объектларга хәрәкәт итү юнәлешен күрсәтүче билгеләр, афишалар, белдерүләр, агитация материаллары, техник конструкцияләр, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмати тәмин итү чаралары элү;

4) ел фасылына карамастан, стационар булмаган объектлар, шулай ук юл сервисы объектлары урнаштыру;

5) төзелеш һәм башка материаллар, калдыклар, чүп-чар, бозлавыкка каршы материаллар һәм башка зарарлы матдәләр, шулай ук ком һәм бозлавыкка каршы реагентлар белән пычранган кар, боз булу;

6) бакчалар казу;

7) йорт хайваннарын газоннарында һәм чәчәк түтәлләрендә йөртү;

8) яфракларны, үләнне, ботакларны яндыру, шулай ук аларны лотокларга һәм башка су үткөрү җайланмаларына тутыру;

9) чүп-чарны газоннарда ташлау;

10) учак ягу, шул исәптән ачык уттан файдалануны күздә тоткан чаралар үткөрү, мангаллар һәм ачык ут ярдәмендә ризык эшкәртү өчен башка җайланмалар куллану;

11) агачларны сок, сумала чыгару өчен кисү, аларга башка механик жәрәхәтләр ясарга;

12) яшеллэндерү территорияләрендә урнашкан скульптураларны, эскәмияләрне, коймаларны, урналарны, балалар һәм спорт җиһазларын җимерү;

13) агачларның тамырларын көүсәсеннән 1,5 метрдан да якин казу һәм агачларның муентыкларын жир яки төзелеш калдыклары белән күмү.

14) транспорт чараларын газоннарға һәм чөчөкләргә кертеп кую, мәжбүри торгызу эшләрен башкару шарты белән әлеге территорияләрдә кирәкле эшләрен башкару очрактарыннан тыш.

Коймалар

146. Коймалар урнаштыру төзекләндерүнең өстәмә элементы.

147. Коймалар түбәндәге төрләрдә була:

- 1) билгеләнеше буенча (декоратив, саклагыч, аларның берлеге);
- 2) биекlege буенча (тәбәнәк-1,0 м, урта-1,1-1,7 м, биек-1,8-3,0 м);
- 3) материалның төре (металл, тимер-бетон һәм башкалар.);
- 4) күз күреме дәрәжәсе буенча (үтә күренмәле, күренми торган);
- 5) стационар дәрәжә (даими, вакытлы, күчмә) һәм башка төрле коймалар.

Коймаларны проектлау аларның урнашу урынына һәм гамәлдәге дүлөт стандартларына, сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларына, индивидуаль проектларга туры китереп башкарыла.

148. Мәдәни мирас объектлары территорияләрен койма белән әйләндереп алуны әлеге территорияләр өчен билгеләнгән шәһәр төзелеше регламентлары нигезендә башкарырга кирәк.

Өслек капламнары

149. Өслек капламнары жирлек территориясендә имин һәм уңайлы хәрәкәтне тәмин итә, шулай ук жирлек төзелешенең архитектур йөзен формалаштыра.

Төзекләндерү максатлары өчен түбәндәге капламнар билгеләнгән:

1) каты (капиталь) капламнар-монолит яки жыелма капламнар, шул исәптән асфальт-бетоннан, цемент-бетоннан, табиғый ташлардан;

2) табиғый яки ясалма сибелүчән материалдан (шул исәптән ком, вак таш, керамзит, резина) башкарыла торган йомшак капламнар-табиғый халәттә, тыгызланган яки ныгытылган материаллы коры катнашмалар;

3) газон капламнары - үлән капламын эзерләү һәм утырту буенча махсус технологияләр буенча башкарыла торган каплам;

4) капламнар берләшкән катнаш капламнар (рәшәткәле плитка яки газон рәшәткәсе, газонга күмелгән яки йомшак каплам).

150. Каплам төрләрен сайлап алуны аларның максатчан билгеләнеше нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк:

1) каты- проектлау вакытында гамәлдә булган яңгынга каршы таләпләрне исәпкә алып, мөмкин булган чик йөкләнеше, характерны һәм хәрәкәт составын исәпкә алып;

2) йомшак -аерым территорияләрен төзекләндергәндә аларның үзенчәлекләрен исәпкә алып (шул исәптән балалар, спорт майданчыклары, этләрен йөртү өчен майданчыклар, жәяүлеләр йөрү юллары);

3) экологик яктан аеруча отышлы газон капламы.

Каты төрләренең өслеге тайгак булмаска тиеш (коры вакытта эләктерү үзлеге 0.6, юештә-0,4 коэффициентлы).

Өслекләр тоташу

151. Пандуслар, баскычлар, басмалар, борт ташлары өслекләр тоташуга керә.

Борт ташлары

152. Борт ташлары тротуар һәм машиналар йөрү өлеше кисешкән урында 150мм дан артык булмаган биеклектә урнаштырылырга һәм ремонт вакытында сакланырга тиеш.

Газоннарда транспорт чараларын кертмәү максатында, ул урыннарда борт ташларын биегрәк итеп урнаштыру рәхсәт ителә.

Газон белән жәяүлеләр юлы кисешкән урыннарда, газоннарны пычрактан һәм чүптән саклау максатыннан, 0.5 м арада 50мм чыгып торучы бакча бортлары ясарга мөмкин.

Жәяүлеләр зоналары территориясендә төрле өслекләрне тоташтыру өчен табигый материаллардан (кирпеч, агач, керамика) файдаланырга мөмкин.

Баскычлар, басмалар, пандуслар

153. Жәяүлеләр юлы 60 промиллдан артык авышлыкта булганда, баскычлар урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

Сәламәтлек саклау учреждениеләре һәм башка объектлар урнашкан урыннарда жәяүлеләр юлларында, инвалидлар һәм картлар йортларында авышлык 50 промиллдан артык булганда баскычлар һәм пандус ясарга кирәк.

Бордюр пандусының авышлыгы 1: 12 кабул ителә.

Төшү һәм менү өчен баскычларның беренче басмаларын ачык контраст буяулар белән аерып буярга кирәк.

Тышкы баскычларның барлык басмалары бер марш чикләрендә баскычларның киңлегенә һәм биеклегенә буенча бертөрле билгеләнә.

Гражданның өчен пандус конструкцияләре булмаса, 75 мм биеклектәге киртәле бортик һәм тоткычлар ясарга кирәк.

Пандусның башында һәм ахырында горизонталь юл өлешләре тирә-юньдәге өслекләрдән текстура һәм төс белән аерылып тора.

Баскычлар яки пандусларның ике ягы буйлап кул белән тотыну өчен 800-920 мм биеклектә, стенадан 40 мм ераклыкта, түгәрәк яки турыпочмаклы рәвештә тоткыч ясала.

Мәйданчыклар

154. Жирлек территориясендә түбәндәге мәйданчыклар була: балалар уеннары, өлкәннәр өчен ял итү, спорт белән шөгыльләнү, чүп жыйгычлар урнаштыру, этләрне урамда йөртү һәм өйрәтү, автомобиль стоянкалары.

Теркәлгән мәдәни мирас һәйкәлләре һәм махсус сакланучан табигый территорияләре зоналары чикләрендә мәйданчыклар урнаштыру һәйкәлләрне саклау, табигаттән файдалану һәм әйләнә-тирә мохитне саклау буенча вәкаләтле органнар белән килештерелеп башкарыла.

Йорт яны территорияләре, кагыйдә буларак, балалар өчен уен һәм спорт мәйданчыклары белән тәэмин ителергә тиеш. Мәйданчыклар төзек һәм имгәнү куркынычы булмаган инвентарь белән тәэмин ителергә тиеш.

Балалар мәйданчыклары

155. Балалар мәйданчыклары төрле яшь төркемнәре өчен аерым мәйданчыклар яки яшь мәнфәгатьләренә кагылышлы комплекслы уен мәйданчыклары буларак оештырыла.

Балалар мәйданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә түбәндәгеләрне үз эченә ала: йомшак өслек төрләре, газонлы мәйданчык өслеген тоташтыру элементлары, яшелләндерү, уен жиһазлары, эскәмияләр һәм урналар, яктырту жиһазлары.

Торак йортлар һәм иҗтимагый биналар тәрәзәләреннән мәктәпкәчә яштәге балалар мәйданчыклары чикләренә кадәр ара 10 метрдан да ким булмаса тиеш, кече һәм урта мәктәп яшендәгеләр өчен - 20 метрдан да ким булмаса тиеш, комплекслы уен мәйданчыклары - 40 метрдан да ким түгел, спорт-уен комплекслары - 100 метрдан да ким булмаса тиеш.

Балалар өчен уен мәйданчыклары контейнер мәйданчыкларыннан 20 метрдан да ким урнашмаса тиеш.

156. Балалар майданчыкларында түбөндөгөлөр булырга тиеш:

1) жэй көнө тигезлэү өчөн жиргә ком салынырга тиеш;

2) иртөнгө якта себерелергә һәм юешлөтелергә тиеш;

3) майданчыкта коймалар һәм корылмаларны буяу елга бер тапкырдан да ким түгел, ә ремонт эшләрә кирәк булганда башкарылырга тиеш;

4) балалар майданчыгы жәяүлеләр хәрәкәтеннән, юллардан, борылу майданчыкларыннан, кунак машиналар кую стоянкаларыннан, калдыклар өчөн контейнерлар урнаштыру майданчыкларыннан, автотранспорт чараларын даими һәм вакытлыча саклау участкаларыннан аерымланган булырга тиеш.

Имгәнүләр булмасын өчөн майдан территориясендә чыгып торган тамырлары булган яисә аскы ботаклары салынган агачлар, жир өстенә чыгып торган киселгән жиһазлар (стойкалар, фундаментлар) булу рөхсәт ителми.

Якын-тирә территорияләрне реконструкцияләгәндә балалар майданчыклары территориясенә төзелеш материаллары ташу һәм урнаштыру рөхсәт ителми.

Яктырту жиһазлары, кагыйдә буларак, майданчык урнашкан территорияне яктырту режимында эшләрә тиеш.

Яктырту жиһазларын 2,5 метрдан да түбәнрәк урнаштыру рөхсәт ителми.

Уен жиһазларын урнаштыру куркынычсызлык нормативларын исәпкә алып башкарылырга тиеш.

157. Балалар майданчыкларын карап тоту һәм аларда иминлекне тәэмин итү өчөн жаваплылык аларны карап тотуны гамәлгә ашыручы затларга йөкләнә.

Спорт майданчыклары

158. Спорт майданчыклары халыкның барлык яшь төркемнәрә өчөн дә физкультура һәм спорт белән шөгыльләнү өчөн билгеләнә.

Спорт майданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге йомшак яки газон өслегә (жәйгә чорда), спорт жиһазларын үз эченә ала.

Спорт майданчыклары яшелләндерелә һәм койма белән әйләндереп алына. Яшелләндерү майданчык периметры буенча башкарыла, вертикаль яшелләндерү кулланырга мөмкин. Койманың биеклегә 2,5-3 м тәшкил итә, бер-берсенә карата майданчыклар тоташкан урында-1,2 м дан да ким булмаска тиеш.

Спорт жиһазлары спорт, физкультура майданчыкларында яки рекреация составында махсус жиһазландырылган жәяүлеләр юлларында урнаштырыла. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлар заводта эшләнгән яисә махсус эшкәртелгән өслекләр бүрәнәдән һәм бруслардан эшләнгән булырга мөмкин (ярыклар, кимчелекләр булмау мөһим).

Урнаштыру вакытында сертификацияләнгән жиһазлар каталогларына таянып эш итәрә кирәк.

Ял майданчыклары

159. Торак төзелеше территориясендә өлкән буын кешеләрнә тыныч ял итү һәм өстәл уеннары өчөн билгеләнгән ял майданчыклары оештыру мөмкин. Торак йортларның тәрәзәләреннән ял итү майданчыклары чикләренә кадәр ара 10 метрдан да ким булмаска тиеш, актив өстәл уеннары майданчыклары - 25 метрдан да ким булмаска тиеш.

Ял майданчыгында төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге: каты өслек төрләрә, газонлы майданчык өслеген тоташтыру элементлары, яшелләндерү, ял итү өчөн эскәмияләр һәм өстәлләр, урналар (ким дигәндә, һәр эскәмиядә берәр), яктырту жиһазлары.

Майданчыкны каплауны плитка түшәү рәвешендә проектларга тәкъдим ителә. Ял итү майданчыклары һәм балалар майданчыклары белән бергә балалар уеннары зонасында каты өслек урнаштырылуга юл куярга киңәш ителми.

Парк территорияләрендә ял итү өчөн майданчыкларын үлөндә оештырырга мөмкин.

Этләрне йөртү һәм өйрәтү өчен майданчыklar

160. Этләрне йөртү өчен майданчыklar вәкаләтле органнар белән билгеләнгән тәртиптә килешенгән урыннарда урнаштырыла.

Этләрне урамда йөртү майданчыгы территориясендә төзекләндерү элементлары исемлеге: төрле өслек төрләре, коймалар, эскәмияләр, урналар, эскрементларны утильләштерү өчен контейнер, яктырту һәм мәгълүмати жиһазлар. Периметрны яшелләндерергә мөмкин.

Этләрне йөртү өчен майданчыklar микрорайонның гомуми файдалану территорияләрендә яшел зоналардан читтә буш урыннарда, метрополитен линияләренең техник зоналарында һәм гомумжирлек магистральләрендә, беренче һәм икенче поясларны су белән тәмин итү чыганакаларының санитар зонасынан читтә 110 кВт көчәнешле электр тапшыру линияләре астында урнашырга мөмкин.

Торак билгеләнешендәге территорияләрдә урнашкан майданчыklar күләме 400-600 кв. м чикләрендә кабул ителә, башка территорияләрдә - 800 кв.м. га кадәр, төзелеш барган очраклард, булган территорияль мөмкинлекләрдән чыгып, майданчыklarның киметелгән күләме кабул ителергә мөмкин.

Майдан чигеннән торак һәм жәмәгать биналары тәрәзәләренә кадәр ара 25 метрдан да ким булмаска тиеш, ә балалар учреждениеләре, мәктәпләр, балалар, спорт майданчыklары, ял майданчыklары участкаларына кадәр 40 метрдан да ким булмаска тиеш.

Майданчык коймасы, кагыйдә буларак, 1,5 метрдан да ким булмаган жиңел металл челтәрдән эшләнә.

Майданчык территориясендә майданчыкны файдалану кагыйдәләре буенча мәгълүмати стенд урнаштырылган булырга тиеш.

161. Йорт хайваннары хужалары үз хайваннарының эскрементларын мөстәкыйль рәвештә жыюны һәм утильләштерүне башкаралар.

Йорт хужалары хайваннарының башка хайваннарга һәм кешеләргә куркыныч йогынтысын булдырмый калырга, шулай ук тирә-юньдәгеләр өчен санитар нормалар нигезендә тынычлыкны тәмин итәргә, гамәлдәге санитар-гигиена һәм ветеринария кагыйдәләрен үтәргә тиеш.

Автостоянка майданчыklары

162. Жирлек территориясендә түбәндәге төр автостоянкалар урнаш а ала: автомобильләренә кыска вакытлы һәм озаклап саклау.

Автотранспорт чараларын озак вакыт һәм кыска вакыт эчендә саклау участогында урыннары өслек төрләре, коймалар, чүп-чар өчен урналар яки контейнерлар, яктырту жиһазлары, мәгълүмат жиһазлары (күрсәткечләр).

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау урыннарына керү юллары жәяүлеләр юлларының төп юнәлешләре белән кисешергә тиеш түгел.

Автотранспорт чараларын озак вакыт һәм кыска вакытлы саклау участогы аша транзит жәяүлеләр юлларын оештыру рөхсәт ителми.

Автотранспорт чараларын озак вакыт һәм кыска вакытлы саклау участогы калган территориядән 3 метрдан да ким булмаган яшел утыртмалар полосасынан изоляцияләнергә тиеш.

Кече архитектура формалары

163. Кече архитектура формаларын урнаштыру төзелеш, биналарны һәм корылмаларны реконструкцияләү һәм капитал ремонтлау проект документлары, шулай ук төзекләндерү яки эскиз тәкъдимнәре проектлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Кече архитектура формаларын проеклаганда һәм сайлаганда сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларыннан файдаланырга киңәш ителә. Жирлекнең үзәге, бистәдәге

күп функцияле үзәкләр һәм кече архитектура формалары зоналары өчен шәхси проект эшләнмәләре нигезендә проектланьрга тиеш.

164. Кече архитектура формаларына карата төп таләпләр:

- 1) архитектура һәм ландшафт тирәлеге характерына, территорияне төзекләндерү элементларына туры килү;
- 2) материалларның югары декоратив һәм куланылыш сыйфатлары, тышкы мохит йогынтысын исәпкә алып, озак вакыт дәвамында аларны саклый алу;
- 3) конструкциянең ныклығы, ышанычлылығы, иминлеге.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары

165. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру

Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары техник яктан төзек һәм эстетик яктан матур булырга тиеш.

Тышкы мәгълүмат чаралары, оешма турында элмә такталардан һәм режим турында табличкалардан тыш, вәкаләтле орган белән килештерелгән паспорт нигезендә урнаштырыла;

Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары хужалары аларның торышын күзәтеп торырга, тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру урыннарын вакытында ремонтларга һәм жыештырырга тиеш.

Тышкы реклама һәм мәгълүматны аларга реклама яки мәгълүмати хәбәр урнаштырмыйча урнаштыру һәм эксплуатацияләү, мәгълүмат кырына зыян китерү, шулай ук тышкы реклама чараларын һәм мәгълүматны полиэтилен пленка һәм башка материаллар белән каплау рөхсәт ителми.

Реклама яки мәгълүмати конструкция хужасы территорияне төзекләндерүне һәм (яки) фасадның тышкы кыяфәтен монтаждауны (сүтүне) өч тәүлек эчендә башкарырга тиеш.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары, аларның фундаменты блогы булганда, аның белән бергә сүтелергә тиеш.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштырганда корылмаларга зыян китерү, шулай ук аларның бөтенлеген, ныклығын һәм тотрыклылығын бетерү рөхсәт ителми.

Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары түбәндәге төрләрдә булырга мөмкин:

- 1) стена конструкциясе;
- 2) декоратив панно;
- 3) консоль конструкциясе;
- 4) түбә конструкциясе;
- 5) витрина конструкциясе;
- 6) оешма элмә тактасы;
- 7) режим турында табличка;
- 8) модульле конструкция;
- 9) стела;
- 10) щитлы конструкция;
- 11) күләмле-киңлек композициясе;
- 12) флаг композициясе;
- 13) махсус конструкция.

Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларына гомуми таләпләр:

Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларын проектлау, эзерләү һәм урнаштыру Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарихи һәм мәдәни һәйкәлләр) турында төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, Россия Федерациясе законнары таләпләренә, аларны саклау һәм куллану таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш;

Тышкы мәгълүмат чараларында мәгълүмат Россия Федерациясе дәүләт теле һәм Татарстан Республикасы дәүләт теле турындагы закон таләпләрен үтәп урнаштырылырга тиеш;

Ике һәм аннан да күбрәк тел куллану очрагында текстлар эчтәлеге һәм техник бизәлеше буенча дәрәҗә булырга тиеш.

166. Тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру рәхсәт ителми:

1. күпфатирлы торак йортларның фасадларында:

1) торак урыннар чикләрендә, беренче һәм икенче катлар арасында урнашкан конструкцияләрдән, турыдан-туры биләп торган торак булмаган бина өстендә урнашкан конструкцияләрдән; торак йорт габаритларында урнашкан, аның чикләрендә 1,5 м дан да артык булмаган һәм мәгълүмати конструкцияне урнаштыручы зат биләгән торак булмаган бинадан, беренче һәм икенче катлар арасында урнашкан конструкцияләрдән, торак булмаган бинадан тыш;

2) тәрәзә һәм ишек уемнарында, шулай ук витриналарны, әлеге Кагыйдәләрдә каралган очрактан тыш, тулы яисә өлешчә ябу рәвешендә; лоджия, балконнар, койма конструкцияләрендә; керү төркеменең проект тәкъдире белән каралган очрактан тыш, бер конструкциядән артык; бер керү урыны булган очракта, бер конструкциядән артык;

2. торак булмаган бина фасадларында:

1) биш каттан артык биеклектәге биналарда вертикаль консоль конструкцияләрдә;

2) әлеге Кагыйдәләрдә каралган очрактан тыш, икенче кат тәрәзәләренең аскы өлешеннән югарырак;

3. фризларда, керү төркемнәренең козырекларында:

1) бер ишек булганда -бер конструкциядән артык;

2) ут тартмаларында, фон конструкцияләре рәвешендә, керү урыны булган керү төркеме фризында урнаштырылганнан тыш;

4. төзелү датасы 1959 елга кадәрге мәдәни мирас объектларында, тарихи биналарда:

1) жемелдәвек ут кулланып, фон конструкцияләрендә, ут тартмалары, динамик конструкцияләрдә, витрина һәм консоль конструкцияләрендә, декоратив паннолардан тыш;

2) контраст һәм ачык төс схемасында архитектура фонына туры килми торган;

3) мондый объект проектында каралмаган, гомуми майданы 400 кв. метрдан артык булган административ офис, сәүдә, мәдәни-күңел ачу, спорт объектларында;

4) аерым торучы конструкцияләр рәвешендә шәхси яки күпфатирлы торак йортлар территорияләрендә;

5) әлеге Кагыйдәләрдә каралган очрактан тыш, биналарда уемнарны, витрина, тәрәзәләр, тәрәзә пыяласы, архитектура детальләре һәм декоратив-сәнгать бизәлешен каплаган;

6) эркерларда, колонналарда, пилястрларда, балконнарда;

7) мемориаль такталардан 2,0 м ераклыкта;

8) адреслы атрибутиканы каплаган (урам исемнәре һәм йорт номерлары күрсәткечләре);

9) "Кулланучылар хокукларын яклау турында" Федераль законның 9 статьясы нигезендә мәжбүри булмаган мәгълүмат (оешманың фирма атамасы (атамасы), аның урнашу урыны (адресы) һәм аның эш режимы турында мәгълүмат), аерым алганда, модульле конструкцияләр, шулай ук щитлы һәм витрина конструкцияләреннән тыш, биналарны арендау, сату турындагы мәгълүматның юнәлешләрен, исемлеген билгели торган;

10) текстлы мәгълүматтан башка гына сурәتلәрне үз эченә алган; 13) төс буенча фасадның архитектура фоны белән ярашмаган; 14) ачык яктырту ысулы кулланылган.

Гражданнар игъланнарын, мэдәни һәм спорт чаралары афишаларын урнаштыру

167. Мэдәни һәм спорт чаралары афишаларын гражданнар күпләп жыела торган урыннарда һәм жәяүлеләр күпләп йери торган урыннарда урнаштырыла торган махсус тумбаларда, щитларда һәм стендларда гына урнаштыру рәхсәт ителә.

Игъланнар өчен стендлар аерым торучы объектлар рәвешендә яки биналарда яки корылмаларда асылмалы щитлар рәвешендә урнаштырыла ала.

Коммуникацияләр төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләре башкаруга төп таләпләр

168. Грунт казу яки юл катламнарын ачу (жир асты коммуникацияләрен сузу, реконструкцияләү яки ремонтлау, свай һәм шпунтка утырту, электр тапшыру линияләрен, элемтә баганаларын урнаштыру (алмаштыру), яктырту баганалары, грунтны планлаштыру, инженерлык эзләнүләре вакытында һәм башка эшләр) белән бәйлә эшләр вәкаләтле орган тарафыннан бирелгән язма рәхсәт (жир эшләрен башкаруга ордер) булганда гына башкарыла.

169. Жирлек территориясен төзекләндерү белән бәйлә жир, төзелеш һәм ремонт эшләрен оештыру һәм үткөрү тәртибе, жир эшләрен башкаруга ордер ясау һәм алу муниципаль хокукый актларның билгеләнгән таләпләре нигезендә башкарыла.

170. Яшел зоналарны бетерергә яки күчереп утыртырга туры килгәндә, ул эшләрен Башкарма комитет карары нигезендә башкарырга кирәк.

171. Жирлек юллары буенча хәрәкәтне вакытлыча чикләү яки туктату вәкаләтле орган тарафыннан юлның ике ягында заказчылар һәм эш башкаручылар, эшләр сроклары, карап чыгу мөмкин булган маршрутлар турында кирәкле барлык мәгълүматны үз эченә алган мәгълүмат щитын урнаштыру юлы белән мәжбүри рәвештә бирелгән рәхсәт нигезендә гамәлгә ашырыла. Күрсәтелгән щитның рәвеше һәм эчтәлегенә рәхсәт бирү буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең тиешле административ регламенты белән билгеләнә.

172. Яраклылык вакыты чыккан ордерлар буенча башкарылганда, жир эшләрен башкару үзбелдекле дип таныла.

Уңайлы мохиткә аерым таләпләр

173. Урамнарны һәм юлларны, мэдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын проектлаганда, өлкән яшьтәге кешеләр һәм инвалидлар өчен уңайлы мохит булдыру мөмкинлеген, әлегә объектларны картлар һәм инвалидлар хәрәкәт итә алырлык элементлар һәм техник чаралар белән тәэмин итүне күздә тотарга тәкъдим ителә.

Өлкән яшьтәгеләр һәм инвалидлар йери торган техник чаралар һәм жиһазларны проектлау, төзү, урнаштыру заказчы тарафыннан расланган проект документациясе нигезендә яңа төзелеш вакытында тормышка ашырырга тәкъдим ителә.

Биналар һәм корылмалар (аларда бүлмәләр) милекчеләренең якин-тирә территорияләренә төзекләндерүдә катнашу тәртибе

174. Жирлек территорияләренең тиешле санитар торышын тәэмин итү, әйләнә-тирә мохитне пычратудан саклау һәм яклау чараларын тормышка ашыру максатыннан, жирлек территориясен чистарту һәм санитар тәртиптә тоту өчен хужалык итүче субъектларга һәм физик затларга беркетелә.

175. Территорияләренә (жир кишәрлекләрен) жыештыру, чистарту һәм санитар тоту буенча эшләр башкару бурычлары, әгәр законда яки килешүдә башкасы каралмаган булса, оештыру-хокукый формаларына бәйсез рәвештә, физик һәм юридик затларга йөкләнә:

1) идарәче оешмалар -күпфатирлы йортларның йорт яны территориясе, шулай ук күпфатирлы йорт территориясе каршындагы төп фасад ягынан 5 м радиуста яисә урамның йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

2) социаль өлкө учреждениеләре (мәктәпләр, мәктәпкәчә учреждениеләр, мәдәният, сәламәтлек саклау, физкультура һәм спорт учреждениеләре) - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә территория, шулай ук учреждениенең территориясе алдында 10 м радиуста төп фасад ягыннан яисә урамның йөрү өлөшөнә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта), башка яктан-10 м радиуста;

3) күпфатирлы торак йортларда торак булмаган биналарны эксплуатацияләүче затлар- идарәче оешма белән килешү булмаганда, якындагы территорияне биналарның бөтен озынлыгына, киңлеге - 10 м яки йөрү өлөшө бордюрына кадәр (юл буенда объект урнашкан очракта) жыештырырга хокуклы;

4) барлык милек рәвешләрендәгә сәнәгать предприятиеләре һәм оешмалары - аларга килү юллары, тротуарлар, алар янәшәсәндәгә коймалар, санитар-якпау зоналары. Предприятиеләрнең санитар-сак зоналары гамәлдәгә санитар кагыйдәләр һәм нормалар таләпләренә туры китереп билгеләнә;

5) төзүче-50 м радиуста төзелеш майданчыкларының якин-тирә территорияләре һәм гамәлдәгә төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре нигезендә 50 м радиуста аларга килү юллары;

6) бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә торак йортларның хужалары - жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, фактта барлыкка килгән жир кишәрлегенә чиге буенча һәм йорт алдындагы территория 5 м ераклыкта яисә урамның йөрү өлөшөнә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

7) стационар булмаган объектлар (лотоклар, киосклар, павильоннар һәм башка стационар булмаган сәүдә объектлары) һәм сезонлы кафелар - урнашу өчен бирелгән жир кишәрлеге объекты территориясе һәм аның тышкы чигеннән 10 м ераклыкта һәм урамның йөрү өлөшөнә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

8) базарларның идарәче компанияләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы оешмалары (рестораннар, кафе, кибетләр) - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендәгә территорияләр һәм участок чикләреннән 50 м радиуста урнашкан территория һәм урамның машиналар йөрү өлөшөнә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

9) биналарның, корылмаларның милекчеләре яки башка хокук ияләре-бина, корылма периметры буенча яисә бирелгән жир кишәрлегенә чикләре һәм кишәрлек чигеннән 10 м радиуста булган территория һәм урамның йөрү өлөшөнә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

10) автомобиль юлына бүлөп бирелгән полоса чикләрендә һәм башка жир кишәрлекләрендә урнашкан заправка станцияләре - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә һәм кишәрлек чигеннән 50 м радиуста урнашкан территория һәм урамның йөрү өлөшөнә кадәр;

11) гараж кооперативлары - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендәгә территорияләр, 50 м радиуста урнашкан территория, участок чигеннән алып урамның машиналар йөрү өлөшөнә кадәр һәм аларга керү юллары;

12) бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә жирләү урыннары һәм кишәрлек чикләреннән 10 м радиуста якындагы территория;

13) гомуми файдаланудагы территорияләр һәм вазыйфалар вәкаләтле органга йөкләнә;

14) бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә жир кишәрлекләренә ия булучылар- (яки жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, фактта барлыкка килгән чиге буенча) һәм жир кишәрлегенә тышкы чигеннән 5 м ераклыкта яки урамның йөрү өлөшөнә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

15) автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау өчен тукталышларның хужалары- бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә территория һәм жир кишәрлегенә тышкы чигеннән 10 м ераклыкта һәм урамның йөрү өлөшөнә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта).

Якын-тирә территорияләрнең чикләрен билгеләү яки үзгәртү, әлеге Кагыйдәләр белән билгеләнә торган форматлар нигезендә, жирлек Советы тарафыннан тирә-юнь территорияләре чикләренең схемасын раслау юлы белән гамәлгә ашырыла.

Йорт хайваннарын һәм кошларын асрау

176. Йорт хайваннарын һәм кош-кортларны карап тоту өченче затларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен бозмаска тиеш, йорт хайваннарына һәм кошларына китерелгән зыян өчен җаваплылык гамәлдәге Россия Федерациясә законнарында билгеләнгән тәртиптә аларның хужаларына йөкләнә.

177. Йорт хайваннары хужалары үз хайваннарының эскрементларын мөстәкыйль рәвештә жыюны һәм утильләштерүне башкаралар.

178. авыл хужалыгы терлекләрен (сыер, сарык, кәжә, дуңгызлар һәм башка) һәм кошларны тоту авыл жирлегендә яшәүчеләргә йорт яны участкалары белән шәхси йорт территориясендә рөхсәт ителә.

179. Барлы кпродукция бирүче хайваннар (мөгезле эре терлек, кәжәләр, сарыклар, дуңгызлар, атлар), гражданнарның яшәу урыны буенча ветеринария учреждениеләрендә ел саен яңадан теркәлергә тиеш.

180. Йорт хайваннарын жирле үзидарә органының норматив-хокукий акты белән билгеләнә торган көтү урыннарында хужасы күзәтүе астында яки аның кушуы буенча башка затның күзәтүе астында рөхсәт ителә.

181. Йорт хайваннарын 7.00 сәгатътән 23.00 сәгатъкә кадәр урамда йөртү рөхсәт ителә. Башка вакытта урамда һәм торак йортларның ишегалларында тынлыкны тәмин итү өчен хужалар чаралар күрергә тиеш.

182. Этләрне урамда йөртү, өч айга кадәрге эт балаларын һәм кечкенә этләрне йөртү очракларыннан тыш, чылбыр (этне тотып торучы бүтән җайланма), муенчак һәм борынчак кулланып башкарылырга тиеш (әгәр алар махсус сумкада (контейнерда) яки аларны урамда йөртүче зат кулында булмаса). "Татарстан Республикасында йорт хайваннарын тотуның аерым мәсьәләләре турында" 2014 елның 7 мартындагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә теркәлгән эт муенчагында аның идентификация номеры күрсәтелергә тиеш. Этләрне сәбәпсез урамда йөртү торак пунктлардан читтә, шулай ук урамда йөрергә рөхсәт итүче билгеләр куелган урыннарда рөхсәт ителә.

183. Хужалары йорт хайваннары һәм кошлары тарафыннан тротуарларның, урамнарның, паркларның, газоннарның, балалар майданчыклары, скверларның, майданнарның, шулай ук торак йортларның подъездларының пычрануына юл куймаска тиеш. Эт, мәчеләр һәм башка вак хайваннары урамда йөрткәндә, хужасы табигый яшәеш калдыкларын тулысынча жыюны тәмин итә торган кирәк-яраклар булдырырга һәм аны үз вакытында контейнерларга ташларга тиеш.

184. Этне махсус урыннарда гына ычкындырырга була. Махсус билгеләнгән майданчыклар булмаганда, жирле үзидарә органының норматив-хокукий акты белән билгеләнә торган буш урыннарда йөртү рөхсәт ителә.

185. Этләрне өйрәтү бары тик яхшы итеп әйләндереп алынган майданнарда яки жирлек территориясендә генә алып барыла ала.

186. Йорт хайваннарын юл буйлап бары тик тәүлекнең якты вакытында гына һәм юлның уң ягына якынарак итеп куып алып барырга мөмкин. Йорт хайваннарын асфальт түшәлгән юл буенча грунт юллары һәм сукмаклар булмаганда гына йөртәргә мөмкин.

187. Урамнарда йорт терлекләрен караучысыз калдырганда, хужалары яшел үсентеләрне бозудан килгән зыянны каплай.

188. Йорт кәжәләре йорт яны территориясенә эчендә генә яки көтүлекләрдә хужалары күзәтүе астында гына асралырга тиеш.

189. Рөхсәт ителми:

1) малларны балалар һәм спорт мәйданчыкларында, пляжларда, мөгариф һәм медицина оешмалары территорияләрендә йөртү;

2) йорт хайваннарын гражданның күпләп ял итү урыннарында урнашкан пляжларда йөртү һәм аларны сулыкларда коендыру;

3) тыючы язулар булганда, хайваннарны учреждениеләргә кертү;

4) торак пунктлар территориясендә хайваннар һәм кошларны караучысыз калдыру;

5) хайваннар йөрүне контрольдә тоталмаган һәм урамда йөргөндә агрессив тәртибен чикли алмаган затлар, шулай ук яше яки сәламәтлеге аркасында хайваннар йөрүне контрольдә тоталмаган затлар хайваннарны урамда йөрткә тиеш түгел; 14 яшькә җитмәгән затлар тарафыннан этләргә урамда йөртү (кечкенә этләргә урамда йөртү очрактарыннан тыш);

6) балкон, лоджияләрдә, торак йортларның гомуми файдалану урыннарында (чиктәш фатирлар коридорлары, баскыч, чорма, подвал һәм башка ярдәмче биналарда) йорт хайваннарын һәм кошларын даими асрау;

7) йорт хайваннарының махсус билгеләнгән урыннадан тыш җирләрдә булуы (чаралар (күргәзмәләр һ.б.) үткөрү урыннарыннан тыш).

190. Йорт хайваннары һәм кошлары хуҗаларының бурычлары:

1) хайван авыруларын кисәтү, терлекчелек продуктларының ветеринария-санитария таләпләренә җавап бирүен тәэмин итү, әйләнә-тирә мохитнең терлекчелек калдыклары белән пычрануына юл куймау, шулай ук ел саен яңадан теркәлү чорында мәҗбүри дөвалау-профилактика чараларын үткөрү;

2) хайваннарның асралу урынын даими контрольдә тоту;

3) хайваннар чирләгәндә һәм үлгән очракта, шулай ук үзләрен сәер тотканда, кичекмәстән ветеринария учреждениеләре белгечләренә хәбәр итәргә кирәк. Алар килеп җиткәнчә авыру хайваннарны башкаларыннан аерып ябарга кирәк.

4) ветеринария белгечләре таләбе буенча диагностика тикшеренүләре, саклану прививкалары һәм дөвалау-профилактика эшләре өчен хайваннарны бирергә кирәк.

191. Үлгән хайваннарны күмү махсус билгеләнгән урында махсуслаштырылган оешма тарафыннан башкарыла.

192. Үз территорияләрендә каравылчы этләргә булган оешмалар бурычлы:

1) этне гомуми нигезләрдә теркәргә;

2) эт ныклы бәйдә асрау;

3) килүчеләрнең хайваннар янына керү мөмкинлеген булдырмау;

4) этләргә бәйдән бары тик яхшы әйләндерелгән территориягә яки гомуми файдаланудагы территориядән янган территориягә кергәндә кисәтү язуы булган очракта гына җибәрергә кирәк

193. Жәмәгать урыннарындагы озатып йөрүче затлары булмаган күзәтүчесез хайваннар аулануы тиеш.

194. Күзәтүчесез хайваннарны аулау махсус предприятие яки җирле үзидарә органнары белән төзелгән килешү нигезендә башкарыла ала.

195. Күзәтүчесез хайваннарны аулау чараларын гамәлгә ашыру хайваннарга карата гуманлы мөнәсәбәт һәм иҗтимагый эхлак нормаларын үтәү принципларына нигезләнә.

196. Рәхсәт ителми:

1) тиешле карардан башка, шәхси йортлар территориясеннән һәм фатирлардан хайваннарны тартып алырга;

2) этләргә кибет, даруханәләр, коммуналь хезмәт күрсәтү предприятиеләре һ. б. янында бәйдән ычкындырырга;

3) ветеринария органнары рекомендациясеннән башка, алдавычлар һәм башка аулау чаралары кулланырга.

Кагыйдэлэрнең үтөлешен контрольдә тоту

197. Физик һәм юридик затлар, вазыйфаи затлар жирлек территориясен төзекләндерү буенча әлеге Кагыйдэләр белән билгеләнгән таләпләрне үтәүне тәэмин итәргә тиеш.

198. Әлеге кагыйдэләрне бозган өчен административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы нигезендә (федераль законнарда һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актларында каралган нормаларны һәм кагыйдэләрне үз эченә алган, аларны үтәмәгән өчен административ хокук бозулар турында Россия Федерациясе Кодексы нигезендә җаваплылык билгеләнгән нигезләмәләрдән тыш) җаваплылыкка тартыла.

199. Төзекләндерү өлкәсендәге закон таләпләрен һәм муниципаль хокукый актларны үтәмәгән яки тиешенчә үтәмәгән өчен җаваплылыкка тарту әлеге таләпләрне үтәүдән һәм ясалган җитешсезлекләрне бетерүдән азат итми.

